

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Pavel Komárek

Faktory umožňující existenci de facto státu Podněstří

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí bakalářské diplomové práce: Mgr. Markéta Žídková, Ph.D., M.A.

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně a na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 27. 4. 2016

.....

Na tomto místě chci poděkovat Mgr. Markétě Židkové, Ph.D., M.A. za odborné vedení práce, za poskytnuté konzultace a za množství cenných rad a připomínek k práci. Dále mé poděkování patří RNDr. Tomáši Hochovi, Ph.D., vyučujícímu na Katedře sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Ostravské univerzity v Ostravě a Janu Plešingerovi, bývalému zástupci vedoucího mise OBSE v Moldavsku, za poskytnutí velmi přínosných rozhovorů.

Obsah

Úvod.....	5
1. Teoretický rámec	9
1.1 Terminologie	9
1.2 Vymezení de facto státu	10
1.3 Faktory umožňující existenci de facto státu.....	13
2. Cesta Podněstří k de facto nezávislosti.....	16
2.1 Historie podněsterského území.....	16
2.2 Podněsterský konflikt.....	18
2.3 Politická charakteristika Podněstří	22
3. Faktory umožňující existenci Podněstří.....	24
3.1 Nation-building.....	24
3.2 Vojenská síla	28
3.3 Slabost Moldavska.....	30
3.4 Role Ruska	33
3.5 Role OBSE	39
Závěr	44
Literatura	47
Přílohy	63
Abstrakt	65
Abstract	65

Úvod

Při pohledu na politickou mapu můžeme nabýt dojmu, že se evropský kontinent skládá z teritoriálně homogenních suverénních států. Nicméně po bližším prozkoumání zjistíme, že i v Evropě existují různé anomální politické entity, které nelze považovat za státy v plném slova smyslu. Do této kategorie můžeme zařadit i tzv. de facto státy, tedy entity, které lze charakterizovat jako vnitřně suverénní, nicméně nedosahují mezinárodní uznání.

Mezi de facto státy patří i Podněstří. Celým názvem Podněsterská moldavská republika. V textu je používán zkrácený název Podněstří, který se v českých textech běžně používá. Naopak v pracích psaných v angličtině není terminologie jednoznačně ustálena. Zřejmě nejčastěji autoři volí označení Transnistria („za řekou Dněstr“), dále se můžeme setkat s názvy Transdnjestria, Pridnestrovyan Moldovan Republic (PMR), Dniester Moldovan Republic (DMR) nebo Transdnjestier (či s pomlčkou Trans-dniester) Moldovan Republic (TMR). Samotná entita používá ruský název Приднестровская Молдавская Республика (zkráceně Приднестровье) (Bowring 2012: 1).

Od jednostranného vyhlášení nezávislosti Podněstří, ležícího na levém břehu řeky Dněstr mezi mateřským Moldavskem (jehož je stále de iure integrální součástí) a Ukrajinou, uplynulo již více než čtvrtstoletí. Situace po vyhlášení podněsterské nezávislosti byla velmi napjatá. Neshody mezi centrální vládou v Kišiněvě a podněsterskými autoritami na jaře 1992 eskalovaly až do ozbrojeného konfliktu. Boje sice ustaly na základě dohody o zastavení palby v červnu téhož roku, nicméně do dnešních dnů nejsou jednání oficiálně ukončena.

Podněstří je v mediálním světě i odborné literatuře poměrně opomíjeno. Je to jistě dáno i tím, že není úplně jednoduché získat relevantní a spolehlivé informace. V souvislosti s touto skutečností Charles King, profesor mezinárodních vztahů na Georgetown University, označil euroasijské de facto státy, mezi které se mimo Podněstří řadí také Abcházie, Jižní Osetie a Náhorní Karabach, za „*informační černé díry*“ (King 2001: 550). Jak ovšem zmiňuje dvojice autorů Helge Blakkisrud a Pål Kolstø, s postupnou normalizací statu quo těchto de facto států se přístup ke spolehlivým informacím stává méně problematickým (Blakkisrud, Kolstø 2011: 179). Vzhledem k aktuálnosti podněsterské problematiky zájem o tuto oblast stoupá. Po anexi Krymu vojsky Ruské federace se

v médiích objevovaly spekulace¹, že by se v případě Podněstří, jehož populace je zhruba z jedné třetiny tvořena etnickými Rusy, mohl opakovat scénář podobný tomu ukrajinskému, či gruzinskému z roku 2008. Tyto spekulace se nepotvrdily, přesto je nutné dění v Podněstří, i vzhledem ke stále přítomnosti ruských vojenských sil, se vši vážností sledovat.

Dalším bodem, který přispívá k aktuálnosti tématu Podněstří, jsou tendence Moldavska k začleňování se do evropských struktur. A právě nevyřešený status Podněstří se může negativně projevit při procesech sbližování Moldavska a EU.

Cílem této bakalářské diplomové práce je analýza faktorů, které se podílejí na existenci podněsterského de facto státu. Jako teoretické východisko využívám teze norského politologa, profesora ruských, středoevropských a balkánských studií na univerzitě v Oslu Pála Kolstøa, který v článku *The Sustainability and Future of Unrecognized Quasi-States* diskutuje pět faktorů, které se na existenci de facto států podílejí. Konkrétně se jedná o tyto faktory: budování národa (nation-building²), vojenská síla de facto státu, slabost mateřského státu, role externího patrona a role mezinárodního společenství. Hlavní výzkumná otázka zní: *Jak se v případě Podněstří projevují faktory umožňující existenci tohoto de facto státu, vyjdeme-li z obecných tezí Pála Kolstøa?*

Z metodologického hlediska se jedná o disciplinovanou interpretativní studii (Odel citován in Drulák 2008: 34) za použití empiricko-analytického přístupu. Disciplinovaná interpretativní případová studie se nachází na pomezí mezi jedinečnou a instrumentální případovou studií³. „*Za případ může být vybrán fenomén, který považujeme za hodný studia svou jedinečností či významem, ale pro jeho prozkoumání je využito existující teorie, která dosud na daný fenomén nebyla aplikována. Teorie slouží pouze jako vodítko pro identifikování hlavních procesů a proměnných v rámci případu.*“ (Drulák 2008: 34)

Práce je rozdělena do tří kapitol. První kapitola se věnuje teoretickým východiskům problematiky de facto států. Nejprve kapitola objasňuje terminologii, se kterou se můžeme v souvislosti s de facto státy v literatuře setkat. V následující části jsou prezentovány základní definice a charakteristiky de facto státu. Kapitulu uzavírá představení faktorů,

¹ Tyto spekulace se objevily i v českých médiích, viz např. *aktuálně.cz* 2014, ze zahraničních zdrojů např. *aljazeera.com* 2014. K otázce možnosti větší angažovanosti Ruska v Podněstří se vyjadřovali i vrcholní evropští politici. Například tehdejší lucemburský premiér (a současný předseda Evropské komise) Jean-Claude Juncker v rozhovoru pro německý *Die Welt* am Sonntag prohlásil, že EU musí reagovat specifickými opatřeními, jinak by „*Moldavsko mohlo být další obětí ruské agrese*“ (Juncker citován in *reuters.com* 2014).

² V textu autor dále používá anglický název, podobně jako u termínu „state-building“.

³ K jedinečné a instrumentální případové studii viz Drulák (2008).

kteře se na existenci de facto států podílejí, přičemž jsou podrobněji představeny faktory definované Pållem Kolstøem.

Druhá kapitola představuje historii podněsterského území. Nastínění historického vývoje tohoto regionu je podstatné pro pochopení odlišností mezi Podněstřím a zbylým územím Moldavska. Součástí kapitoly je analýza podněsterského konfliktu, jsou představeny příčiny jeho vzniku a průběh konfliktu. Poslední část kapitoly se věnuje politické charakteristice Podněstří.

Závěrečná kapitola má za cíl na příkladu Podněstří analyzovat jednotlivé faktory definované Pållem Kolstøem. Nejprve je analyzován proces nation-buildingu, jsou představeny základní charakteristiky podněsterské identity. Vojenská síla představuje další faktor, který je v kapitole analyzován. Následuje představení slabosti Moldavska, konkrétně z pohledu ekonomického a politického. Důležitou součástí kapitoly je rozbor role Ruska jakožto externího patrona. Význam Ruska je sledován vzhledem k jeho zapojení v konfliktu, dále v jeho účasti v postkonfliktním vyjednávání a pozornost je směřována také na ekonomické vazby mezi Podněstřím a Ruskem. Posledním analyzovaným faktorem je role mezinárodního společenství, konkrétně role Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), důraz je kladen na její činnost při vyjednávání o politickém statusu Podněstří.

Je nutno zmínit, že se problematice de facto států jako takové poměrně dlouho na úrovni komplexní práce nikdo nevěnoval. Za průkopnickou lze z tohoto pohledu považovat práci politologa Scotta Pegga, která v roce 1998 vyšla pod názvem *International Society and the De Facto States*. V tomto díle Pegg mimo definování základních rysů de facto států také předkládá případové studie čtyř (konkrétně Eritrea před získáním nezávislosti, Somaliland, Tamily kontrolovanou oblast Srí Lanky a Severokyperská turecká republika) de facto států. Mezi další významné zdroje, zabývající se problematikou de facto států, lze zařadit monografii *Unrecognized States: The Struggle for Sovereignty in the Modern International System* britské politoložky Niny Caspersen. Touto prací Caspersen výrazně přispívá k zaplnění mezery v oblasti bádání o těchto anomálních jednotkách na mezinárodním poli. Přínosem v bádání v oblasti de facto států je také dílo editované Tozunem Bahchelim, Berrym Bertmannem a Henrym Srebnikem *De Facto States: The Quest for Sovereignty*, které předkládá případové studie jednotlivých de facto států.

Pro tuto bakalářskou práci je zásadní článek norského politologa zaměřujícího se především na Rusko a otázky etnických konfliktů Pála Kolstøa *The Sustainability and*

Future of Unrecognized Quasi-States, ve kterém autor diskutuje pět základních kritérií, díky nimž mohou dle něj de facto státy existovat. Aplikaci těchto kritérií na Podněstří je vyčleněna celá třetí kapitola. V kontextu této práce je důležitá publikace irského specialisty na Rusko a postsovětský prostor Dova Lynche *Engaging Eurasia Separatist's States: Unresolved Conflicts and De Facto States*. Jak již název napovídá, Dov Lynch se zaměřil na euroasijské de facto státy (Podněstří, Abcházii, Jižní Osetii a Náhorní Karabach) a mimo jiné zde diskutuje faktory, které zajišťují status quo těchto oblastí.

V další části práce čerpá především z odborných studií a článků publikovaných například v časopisech *Europe-Asia Studies* či *Post-Soviet Affairs*. zaměřující se na různé aspekty zkoumavé v této práci. Z těch hlavních jmenuji článek *Dniester Conflict: Between Irredentism and Separatism* autorů z Institutu slovanských a balkánských studií v Moskvě Andreje Edemského a Natalie Kalašnikovové a profesora z univerzity v Oslu Pála Kolstøa či studii *From Secessionist Conflict Toward a Functioning State: Processes of State- and Nation-Building in Transnistria* autorů Helge Blakkisruda a opět Pála Kolstøa. Historii podněsterského regionu včetně otázky podněsterského konfliktu se v práci *The Moldovans. Romania, Russia and the Politics of Culture* věnuje již zmiňovaný profesor Charles King. Otázce ruské zahraniční politiky vůči Podněstří, především z pohledu zapojení se Ruska v podněsterském konfliktu, se v knize *Russian Foreign Policy and the CIS* věnuje expertka v oblasti bezpečnostních studií Nicole Jackson. Relevantní články poskytují stránky výzkumného a analytického institutu *Jamestown Foundation*, do jehož sekce *Eurasia Daily Monitor* pravidelně přispívá politický analytik Vladimir Socor zaměřující se mimo jiné na problematiku konfliktů v postsovětském prostoru. Cenné informace poskytují také oficiální dokumenty vydané OBSE, tedy organizací, která je přímo zapojena v mírových jednáních ohledně vyřešení podněsterského konfliktu.

1. Teoretický rámec

Co to je de facto stát? Jaké hlavní rysy jej charakterizují? Právě na tyto otázky odpovídá předkládaná kapitola. První část kapitoly poukazuje na terminologické problémy, které se v souvislosti s de facto státy v literatuře objevují. Poté je předložena obecná definice de facto státu, a dále jsou rozvinuty jeho základní charakteristiky. Poslední podkapitola se věnuje faktorům umožňujícím existenci de facto států, přičemž hlavní část je věnována představení faktorů stanovených Pållem Kolstøem.

1.1 Terminologie

V teoretickém diskurzu, z něhož tato práce vychází, narážíme na terminologické nejasnosti. Pro mezinárodně neuznané, nicméně vnitřně suverénní entity, existuje v odborné literatuře několik označení. Jednotliví autoři používají termíny jako de facto state (Pegg 1998; Lynch 2004; Bahcheli, Bartman, Srebnik 2004), pseudo-state (Kolossova, O'Loughlin 1999), para-state, resp. almost-state (Pelczynská-Nalecz, Strachota, Falkowski 2008), unrecognized state (Caspersen, Stansfield 2011; Caspersen 2012) či quasi-state (Kolstø 2006)⁴.

Zastavme se u posledně jmenovaného termínu, jenž terminologii ještě znepřehledňuje. Pojem quasi-state (dále kvazistát) je totiž v literatuře používán k označení dvou odlišných politických entit. Zaprvé odkazuje k mezinárodně uznaným, leč vnitřně nesuverénním státům. V tomto kontextu je spojován především s politologem Robertem Jacksonem, který jej dává do kontextu se svou teorií negativní suverenity⁵. Toto pojetí je ovšem kritizováno pro svou vágnost. Lze zde totiž zařadit mnoho, často i odlišných, příkladů. Autoři pro jednotlivé příklady států spadající do Jacksonova pojetí kvazistátu

⁴ Terminologické nejasnosti se přenesly i do českého politologického prostředí. „*Od druhé světové války se v mezinárodním systému objevují stále častěji státy, jimž chybí některé atributy státu, především kapacity a schopnosti vytvářet a distribuovat veřejné statky. Tyto státy jsou střídavě označovány jako postkoloniální, slabé, rozpadlé, rozpadající se, kvazi či de facto státy.*“ (Waisová citována in Riegl 2013: 62) Jak upozorňuje Riegl, tento výrok dokazuje nepochopení podstaty jednotlivých termínů. „*Zatímco postkoloniální, rozpadlé, rozpadající se státy a kvazistáty zpravidla označují entity postrádající vnitřní suverenitu, pojem de facto stát označuje entity bez mezinárodního uznání, ale vnitřně efektivní.*“ (Riegl 2013: 62) Navíc studií, které se problematice de facto států alespoň částečně věnují, je v českém politologickém prostředí velmi málo. Mezi nimi lze jmenovat např. práci autorů Tomáše Hocha, Vladimíra Baara a Vincence Kopečka *Podmínky demokratizace v de facto státech: případová studie Abcházie* (2010), dále studii Davida Behenského a Davida Šance *Podněstří – kvazistátní struktura na politické mapě Evropy* (2010) či text Olgy Remešové *O státech nestátech: Klasifikace slabé státnosti*, v níž se explicitně přiklání ke Kolstøvu termínu kvazistát jakožto ideálnímu označení vnitřně suverénních, ale mezinárodně neuznaných států (*globalpolitics.cz* 2014).

⁵ Blíže viz Jackson (1993).

používají různá pojmenování. Nejčastěji se můžeme setkat s termíny „failed states“, „weak states“ či „collapsed states“, přičemž neexistuje jasná shoda na tom, jak přesně jednotlivé kategorie definovat (Piknerová 2009: 266; Riegl 2013: 58).

Druhý typ kvazistátu je spojován s Pållem Kolstøem, který ve snaze eliminovat terminologické zmatky navrhl užívání termínu kvazistát pouze pro státní jednotky, které jsou vnitřně suverénní, ale postrádají mezinárodní uznání. Naopak pro mezinárodně uznané entity, které neefektivně plní své funkce, navrhuje označení „failed states“ (Kolstø 2006: 725).

Politický geograf Martin Riegl chápe kvazistát v širším slova smyslu než výše zmínění autoři a nabízí vlastní typologii kvazistátů, která dokáže pojmut oba zmíněné typy.

„Na obecné úrovni považují za kvazistáty politickogeografické entity nároklující si status suverénního státu, které však nesplňují tzv. klasické charakteristiky státu, které tvoří jádro státu, tj. geografické a politické charakteristiky suverénního státu, a lze je vnitřně členit na:

- *Kvazistáty nesplňující geografické charakteristiky státu;*
- *Kvazistáty nesplňující politickou charakteristiku státu – konstitučně nezávislou a efektivní vládu;*
- *Kvazistáty nesplňující politickou charakteristiku státu – mezinárodní uznání*
- *Kvazistáty nesplňující politické charakteristiky státu – konstitučně nezávislou a efektivní vládu a mezinárodní uznání.“ (Riegl 2013: 76)*

Co se týče terminologie používané v tomto textu, autor bakalářské diplomové práce upřednostňuje označení de facto stát, jelikož se tento pojem ujal asi nejvíce (Riegl 2010: 58; Blakkisrud, Kolstø 2011: 179). Navíc označení de facto stát pro entity, které jsou předmětem zájmu tohoto textu, použil Scott Pegg v práci *International Society and the De Facto State*, jež se dá v oblasti teoretizování fenoménu de facto států považovat za průkopnickou.

1.2 Vymezení de facto státu

V již zmiňované práci *International Society and De Facto State* Scott Pegg nabízí poměrně rozsáhlou definici de facto státu. Vnímá jej jako entitu, ve které existuje organizovaný politický leadership (vláda), jenž

„disponuje všeobecnou podporou, a dosáhnul dostačujících kapacit k poskytování vládních služeb dané populaci na určitém území, nad nímž udržuje efektivní kontrolu po značné časové období. De facto stát sebe vnímá jako způsobilého vstupovat do vztahů s ostatními státy a usiluje o plnou konstituční nezávislost a rozsáhlé mezinárodní uznání jako suverénního státu. Nicméně není schopen dosáhnout jakéhokoliv stupně substantivního uznání a zůstává tedy nelegitimní v očích mezinárodního společenství“ (Pegg 1998: 26).

Peggova definice vychází z rozdílu mezi empirickým a právním pohledem na státnost. De facto stát není uznán mezinárodním společenstvím, a z toho důvodu nemá právní status v mezinárodním prostředí. Tato pracovní definice je odvozena z tradičního pojetí kritérií státnosti, Pegg se přímo odkazuje na Montevidejskou úmluvu z roku 1933⁶, podle které by měl stát, jakožto aktér mezinárodního práva, splňovat následující předpoklady: „*stále obyvatelstvo; definované teritorium; vláda; kapacity ke vstupu do vztahů s ostatními státy*“ (Montevidejská úmluva, čl. 1). De facto státy splňují první tři kritéria a zároveň o sobě prohlašují, že naplňují i kritérium poslední. Empirické předpoklady ovšem nečiní de facto státy legálními v mezinárodním prostředí (Lynch 2004: 16; Pegg 1998: 27). Jak zmiňuje Pegg, „*de facto stát je ilegální, nehledě na jeho efektivitu*“ (Pegg 1998: 5).

Další autoři taktéž nabízejí své definice de facto států. Například dle Kolstøa musí entita označující se za de facto stát splňovat tři kritéria: její leadership musí kontrolovat (většinu) území, které si nárokuje, musí usilovat, ale nedosáhnout mezinárodního uznání a zároveň musí být tyto snahy dlouhodobějšího charakteru, Kolstø stanovuje minimální hranici dvou let (Kolstø 2006: 725–726).

Definici podobnou Peggově předkládá také britská politoložka zaměřující se na de facto státy Nina Caspersen. Dle ní de facto stát:

- „*Dosáhnul de facto nezávislosti, pokrývá nejméně dvě třetiny území, které si nárokuje, přičemž toto území zahrnuje nejdůležitější města a klíčové regiony;*
- *jeho leadership deklaruje formální nezávislost nebo demonstruje zřejmé aspirace pro nezávislost, například prostřednictvím referenda o nezávislosti, přijetím samostatné měny nebo podobným aktem, který zřetelně naznačuje oddělenou státnost;*
- *entita nezískala mezinárodní uznání nebo, jak bývá nejčastěji, je uznána svým patronem a pár dalšími, ne významnými státy;*
- *existuje minimálně dva roky.*“ (Caspersen 2012: 11)

Pokud shrneme obsah výše zmíněných definic, můžeme najít společné rysy, které jsou pro de facto státy charakterizující. De facto stát je tedy entita disponující nezávislou vládou, která ovládá určité území, jež si nárokuje. Zároveň vládní představitelé deklarují nezávislost či demonstrují snahy o získání mezinárodního uznání, nicméně entita mezinárodním uznáním nedisponuje, maximálně jej uznává malý počet států.

Na základě výše uvedených definičních kritérií můžeme uvést politické entity, které do kategorie de facto států spadají. V současnosti zde můžeme zařadit čtyři euroasijské entity – Podněstří, Abcházii, Jižní Osetii a Náhorní Karabach, dále Severokyperskou

⁶ Celým názvem Montevidejská úmluva o právech a povinnostech států. Smlouva byla podepsána na Mezinárodní konferenci Amerických států v uruguayjském Montevideu 26. prosince 1933. V platnost vstoupila přesně o rok později.

tureckou republiku a Somaliland⁷ (Caspersen 2012: 12; Hoch, Rudincová 2015: 37; Caspersen 2009: 47). V historii můžeme najít několik dalších příkladů de facto států. Například Eritrei se v roce 1993 povedlo získat mezinárodní uznání. Nicméně zřetelně převažují příklady, kdy jsou dané de facto státy včleněny zpět pod autoritu svého mateřského státu. Jedná se například o Čečensko (1996–1999, mateřský stát Rusko), Republiku Srpskou Krajinu (1991–1995, Chorvatsko), Bougainville (1975–1997, Papua Nová Guinea) či Tamilský Ílam (1986–2009, Šrí Lanka) (Caspersen 2009: 47; Caspersen, Stansfield 2011: 4)

Pro de facto státy je určující fakt, že ačkoli jsou vnitřně suverénní, nedisponují suverenitou vnější – mezinárodním uznáním. V definicích se objevuje, že cílem de facto států je právě získání mezinárodního uznání, a tedy de iure nezávislosti. Nicméně někteří autoři argumentují, že minimálně v případě Podněstří lze pochybovat o tom, že mezinárodní uznání je hlavním cílem vládnoucí elity. Dle Kosienkowského je pro vládnoucí elity výhodnější udržovat status quo – tedy de facto nezávislost. Ve své analýze došel k závěru, že i přes oficiální prohlášení⁸ o snaze dosáhnout rozsáhlého mezinárodního uznání, je cílem podněsterských autorit spíše udržování současné de facto nezávislosti (Kosienkowski 2013: 62)⁹. Nicméně například podněsterský politolog Andrej Safonov argumentuje, že často ambivalentní chování podněsterských elit bylo pouze reakcí na nastálou situaci, a hlavní cíl, mezinárodní uznání, zůstal nezměněn (Safonov citován in Kosienkowski 2013: 57).

De facto státy spojuje taktéž zkušenost s ozbrojeným konfliktem. Ve většině případů se jednalo o separatistickou válku, kdy se de facto státy snažily odpoutat od svého mateřského státu (Caspersen 2012: 32). Některé konflikty, se kterými mají de facto státy (například Podněstří, Abcházie, Jižní Osetie) zkušenost, jsou označovány jako „zamrzlé“, a to z toho důvodu, že za dobu vyjednávání nedošlo k výraznému pokroku v jejich řešení (Wolff: 1; Todoroiu 2011: 136).

Na de facto státy se v literatuře pohlíží většinou v negativním slova smyslu (Hoch, Baar, Kopeček 2010: 289, Caspersen 2012: 20). Jsou popisovány jako kriminální oblasti nebo jako „*loutky vnějších států*“ (Lynch 2004: 4). Například podle Kolossova

⁷ Někteří autoři (například Berg, Toomla 2009) do kategorie de facto států řadí i Taiwan a Kosovo, Caspersen je řadí mezi krajní případy (Caspersen 2012: 12).

⁸ Například v rozhovoru pro server *euronews.com* v červnu 2014 prezident Jevgenij Ševčuk prohlásil: „*Náš hlavní cíl, naší nejdůležitější prioritou je nezávislost a mezinárodní uznání.*“ (*euronews.com* 2014)

⁹ Na možnost, že udržování status quo může být pro hlavní představitele de facto států výhodnější, dále poukázali například King (2001), Lynch (2004: 47–48) či studie International Crisis Group (2003: 6, 24–27).

s O'Loughlinem jsou některé de facto státy založeny na „*kriminálních či kvazikriminálních organizacích, často se specializujících na prodeji drog, jakož i na nelegálním obchodu se zbraněmi a praní 'špinavých peněz'*“ (Kolossova, O'Loughlin 1998: 2). Někteří autoři (Popescu 2006; Blakkisrud, Kolstø 2011) ovšem upozorňují, že v de facto státech dochází ke kvalitativním změnám. Dle Popescua má Abcházie „*relativně rozvinutou občanskou společnost...a její média poskytují zajímavé čtení*“ (Popescu 2006: 2). Blakkisrud s Kolstøem se zaměřili na Podněstří a konstatovali, že dnešní Podněstří je velmi odlišné než v době, kdy se od Moldavska (de facto) odtrhlo (Blakkisrud, Kolstø 2011: 179). Na de facto státy by se tedy nemělo pohlížet pouze jako na anomální entity na mezinárodním poli, měly by se brát v potaz jejich vnitřní, často dynamické, procesy, které se podílejí na tom, že některé tyto entity zdárně již více než dvě desetiletí prokazují životaschopnost.

1.3 Faktory umožňující existenci de facto států

Jak je možné, že i přes absenci (rozsáhlého) mezinárodního uznání jsou schopny de facto státy dlouhodobě vykazovat životaschopnost? Které faktory se na tomto faktu podílejí?

Nemnoho autorů se právě na tyto a podobné otázky snaží najít odpovědi. Například již několikrát zmiňovaná Nina Caspersen (Caspersen 2012) ve své studii podrobuje analýze proces state-building v de facto státech. Tento proces dělí na tři fáze: 1) kontrola území, které si entita nárokuje, 2) monopol na užití násilí a vytvoření spolehlivých obranných kapacit, 3) dostatečné kapacity na vymáhání vládní autority. Do procesu state-building vstupuje také proces nation-building (viz dále). Ten může state-building doplňovat „*před třetí fází, možná dokonce před první a druhou*“ (Caspersen 2012: 52). Ve své studii Caspersen analyzuje jak vnější zdroje (například externí patron, vztahy s mateřským státem) podílející na procesu state-building, tak zdroje vnitřní (například zavádění politických reforem) (Caspersen 2012).

Dalším z nemnoha autorů zabývajících otázkami existence de facto států je Dov Lynch. Ten se ve své studii zaměřil na čtyři euroasijské de facto státy – Podněstří, Abcházi, Jižní Osetii a Náhorní Karabach. Lynch stanovil několik faktorů, které taktéž rozdělil do kategorií vnitřních a vnějších. Mezi vnitřní faktory zařadil „*trvání na absolutní suverenitě*“ ze strany de facto států nebo „*pocit strachu a rizika*“ (Lynch 2004: 42). Do kategorie vnějších faktorů zařadil roli mateřského státu, a Ruska, s jehož pomocí získaly de facto nezávislost, a podporu ze strany ostatních států a organizací (Tamtéž: 69).

Jak již bylo zmíněno výše, pro tuto práci jsou zásadní teoretické teze Pála Kolstøa, který v článku *The Sustainability and Future of Unrecognized Quasi-States* diskutuje pět základních faktorů, jež se podílejí na udržování životaschopnosti de facto států. Konkrétně se jedná o tyto faktory:

- Nation-building
- Vojenské síla
- Slabost mateřského státu
- Externí patron
- Role mezinárodního společenství (Kolstø 2006: 729–734)

Zatímco v případě procesu state-building se jedná především o institucionální, ekonomické a vojenské parametry, nation-building se týká „*měkkých*“ aspektů konsolidace státu, jako je rozvoj společné národní identity mezi obyvateli prostřednictvím symbolů, propagandy, dějepisectví, kultivace a 'vynalézání' tradic a národních zvyků“ (Tamtéž: 730). Ovšem procesy state-building a nation-building jsou vzájemně provázány. Úspěšnost budování národa se odvíjí od úspěšnosti budování kapacit typických pro funkční stát. Stát, který není schopen zajistit základní služby, si složitěji získá loajalitu svých občanů (Tamtéž). De facto státy rovněž přijaly symbolické atributy státnosti jako například státní hymnu, vlajku, státní znak či státní svátky (Tamtéž: 731).

Druhý faktor představuje budování vojenských kapacit. „*Jako politické entity, které nejsou chráněny mezinárodním systémem vzájemného uznání, jsou* (de facto státy, pozn. autora) *vrženy do hobbesovské džungle, a více než ostatní státy musí spoléhat na hrubou sílu v zájmu svého přežití.*“ (Tamtéž) Existence hrozby zvnějšku vytváří výrazný impuls k budování silné armády, která zajistí přežití entity (Caspersen 2012: 107).

Dalším faktorem, který dle Kolstøa přispívá k životaschopnosti de facto státu je slabost mateřského státu, která se projevuje především v ekonomické, politické a vojenské oblasti (Tamtéž). Tato slabost umožnila samotné odpoutání secesionistické entity a následně také zapříčiňuje neschopnost mateřského státu získat zpět nad odštěpenou oblastí kontrolu.

De facto státy se neobejdou bez podpory (ať už ekonomické, politické i dokonce vojenské) zvnějšku. Tu zajišťuje externí patron¹⁰ (external patron, patron state), bez jehož

¹⁰ Například de facto stát Bougainville (1975–1999, Papua Nová Guinea) přežíval v naprosté mezinárodní izolaci, muselo se obejít i bez podpory vnějšího patrona (Caspersen 2015: 186).

angažovanosti by daná politická entita neměla moc šancí na přežití. Jak zmiňuje Caspersen, „je nemožné porozumět vzniku a přežití *de facto* států bez zmínky o externích aktérech, a tyto entity jsou ve většině případů závislé na podpoře externího patrona“ (Caspersen 2012: 54). Tato podpora ze strany patrona není samozřejmě bezdůvodná. Faktickou kontrolou nad *de facto* státem může patron tlačit na mateřský stát, a obecně si v dané oblasti upevňuje své mocenské pozice (Kolstø 2006: 733).

Role mezinárodního společenství představuje poslední diskutovaný faktor. Různé mezinárodní organizace se přímo podílejí ve vyjednávání o řešení konfliktů mezi mateřským státem a secesionistickou entitou. Dle Kolstøa ovšem mají snahy mezinárodního společenství často opačný efekt – místo řešení konfliktu spíše přispívají k zachování *statu quo*, a podílí se tak na zachování existence daného *de facto* státu. Také státy Západu neposkytují těmto konfliktům příliš velkou pozornost. Tento nedostatek nasazení ze strany mezinárodního společenství umožňuje regionálním aktérům se silným zájmem v konfliktu značně zasahovat do procesu vyjednávání a ovlivňovat jej dle svých představ (Tamtéž: 734).

Většině *de facto* států se ovšem podpory od vnějšího patrona dostává. Náhorní Karabach se spoléhá na podporu Arménie, trojice euroasijských států – Podněstří, Jižní Osetie a Abcházie – získává podporu z Ruska, Severokyperskou tureckou republiku podporuje Turecko (Lynch 2004: 74–81; Caspersen 2015: 186).

2. Cesta Podněstří k de facto nezávislosti

Pro celkové pochopení podněsterské otázky je důležité uvést historické události, které vedly až k de facto odtržení Podněstří od Moldavska. Podněstří totiž procházelo odlišným historickým vývojem než zbytek dnešního území Moldavska. Tato kapitola má tedy za cíl stručně představit historický vývoj podněsterského území. Kapitola se také věnuje podněsterskému konfliktu, jsou představeny jeho příčiny a v krátkosti jeho průběh. V poslední části kapitoly se text věnuje politické charakteristice v práci zkoumaného de facto státu.

2.1 Historie podněsterského území

Moldavské knížectví se zformovalo v polovině 14. století. Jeho expanze mezi 14.–16. stoletím se zastavila až u řeky Dněstr. Knižectví čelilo silnému tlaku především ze strany Osmanské říše, která si nakonec toto území v 16. století podmanila. V tomto období bylo území na východ od řeky Dněstr (dnešní Podněstří) prakticky vylidněné. První větší migrační vlna Moldavanů překročila hranici řeky Dněstr v první polovině 17. století. Zhruba ve stejnou dobu začali území osidlovat také Ukrajinci (Kolstø, Edemský, Kalašnikovová 1993: 976–977; King 2000: 179).

V průběhu 18. století proběhlo mezi hlavními regionálními rivaly – Osmanskou a Ruskou říší – několik válek. Ruské říši se na konci 18. století povedlo na úkor Osmanů získat území na východ od řeky Dněstr. Teritorium dnešního Podněstří tak od té doby spadalo pod ruskou správu. Další konfrontace mezi Osmanskou a Ruskou říší skončila v roce 1812 podepsáním bukurešťské smlouvy, na základě které Ruská říše získala i moldavské území, konkrétně oblast mezi řekami Prut a Dněstr, teritorium později známé pod názvem Besarábie¹¹. Historie území na obou březích Dněstru se tak propojila (Kolstø, Edemský, Kalašnikovová 1993: 977; King 2000: 180; Herd 2005: 1).

Zatímco se Besarábie stala v roce 1918 integrální součástí Rumunského království, teritorium dnešního Podněstří zůstalo po První světové válce pod ruskou správou. V roce 1924 byla, v rámci Ukrajinské sovětské socialistické republiky (USSR), vytvořena Moldavská autonomní sovětská socialistická republika (MASSR), jejíž částí se stalo také

¹¹ Historické území Besarábie tvoří většinu území dnešního Moldavska.

teritorium dnešního Podněstří (Roper 2004: 104; Kolstø, Edemský, Kalašnikovová 1993: 978). Ačkoli tato autonomní republika nesla název „Moldavská“, Moldavané tvořili necelou třetinu obyvatelstva MASSR. Téměř polovinu obyvatelstva tvořili Ukrajinci (Roper 2004: 104). Název „Moldavská“ byl vybrán spíše z politických důvodů, MASSR totiž sloužila jako sovětský „*odrazový můstek pro znovuzískání Besarábie*“ (Kolstø, Malgin 1998: 106).

To se Sovětům povedlo v roce 1940, kdy na základě tajného protokolu k německo-sovětskému paktu Ribentrop-Molotov¹² byla Besarábie přiřčena k SSSR. Část Besarábie byla poté sloučena s částí¹³ MASSR (včetně území Podněstří) a vznikla Moldavská sovětská socialistická republika (MSSR). Po napadení SSSR Německem byla mezi lety 1941–1944 část SSSR (včetně Podněstří) začleněna pod rumunskou jurisdikci. SSSR tato teritoria získal opět na svou stranu v roce 1944 (Kolstø, Edemský, Kalašnikovová 1993: 978–979; King 2000: 181–182; Lynch 2004: 31–32).

Podněstří zabíralo pouze malou část teritoria MSSR, nicméně se těšilo privilegovanému postavení. Oproti Besarábii bylo více „sovětizováno“, z území Podněstří pocházelo mnoho loajálních stranických kádrů. Podněstří se od zbylého území Moldavska odlišovalo i ekonomicky. Zatímco Besarábie byla zemědělskou oblastí, Podněstří se stalo jedním z industriálních center SSSR, nejvýznamnější byla především města Tiraspol, Rybnica či Dubasari (King 2000: 183; Troebst 2004: 9).

Celá MSSR byla vystavena rusifikaci. Ta se dotkla především průmyslových oblastí, tedy i Podněstří. Do vyspělých industriálních oblastí přicházelo za prací mnoho Rusů, zatímco etničtí Moldavané pracovali především v zemědělském sektoru. V Podněstří a dalších vyspělých oblastech začala převládat ruština (King 2000: 183; Roper 2004: 105). V rámci rusifikační politik byla moldavština psaná latinkou zakázána, nahradila ji verze psaná azbukou. Sovětské vedení se tímto a dalšími opatřeními snažilo zdůrazňovat rozdíly mezi moldavskou a rumunskou identitou¹⁴ (Skvortsova 2002: 167; Roper 2004: 105). Tato opatření zesílila moldavskou identitu, nicméně zároveň posilovala v určité části společnosti prorumunské cítění (Skvortsova 2002: 167).

¹² Pakt byl podepsán německým ministrem zahraničí Joachimem von Ribbentropem a jeho sovětským protějškem Vjačeslavem Molotovem v Moskvě 23. srpna 1939. Ve smlouvě se obě strany zavázaly ke vzájemnému neútočení. Součástí paktu byl také tajný protokol, který určoval rozdělení sféry vlivu v některých evropských státech. Konkrétně se jednalo o pobaltské státy, Polsko, Finsko a Rumunsko. Ve prospěch SSSR se Německo mimo jiné vzdalo svých zájmů v Besarábii (*ceskatelevize.cz* 2009).

¹³ Zbylé území Besarábie a MASSR bylo přiřčeno pod USSR (Kolstø, Edemský, Kalašnikovová 1993: 978).

¹⁴ K problematice moldavská versus rumunská identita viz například Skvortsova 2002: 165–168.

Odlíšnost Podněstří od zbylého území Moldavska byla posílena ještě jedním velmi významným faktorem, a to přítomností části sovětské armády¹⁵. V armádních strukturách bylo zaměstnáno velké množství obyvatel Podněstří. Přítomnost armády se tak ještě více odrazila na celkové „sovětizaci“ podněsterské oblasti, která si vytvořila velmi silné vazby se sovětským centrem. V případě jednotlivců byly tyto vazby velmi důležité například pro kariérní růst, mnoho obyvatel regionu tak profitovalo z nastaveného systému (King 2000: 183–184).

Výrazná míra „sovětizace“ se projevila i na západ od Dněstru, nebyla ovšem tak markantní jako na teritoriu Podněstří. Jak shrnuje King, ačkoli vzdálenost mezi centry na obou březích Dněstru - Kišiněvem a Tiraspolem - činí pouhých přibližně 50 kilometrů, „*co se týče společenského rozvoje, ekonomické struktury a statusu v rámci republiky, na konci 80. let 20. století jejich občané žili ve dvou stále více odlišných světech*“ (Tamtéž: 184).

2.2 Podněsterský konflikt

Tak jako v ostatních částech SSSR, Gorbačovovy reformy, odstartované v druhé polovině 80. let, poskytly příležitost k vyjádření nespokojenosti se sovětskou rusifikační politikou. V polovině roku 1988 bylo vytvořeno Demokratické hnutí, jehož hlavním cílem byla podpora proreformních kroků. Hnutí se mimo jiné zaměřovalo na otázky kulturní a jazykové svobody pro etnické Ukrajince, Bulhary a Gagauzy¹⁶. V květnu následujícího roku byla členy různých organizací založena Lidová Fronta Moldavska (FPM)¹⁷ prosazující především panrománskou myšlenku. FPM brzy zastínila Demokratické hnutí a stala se hlavním mluvčím opozice (King 2000: 186; Roper 2004: 105–106).

Na konci srpna 1989 moldavská Nejvyšší rada prohlásila moldavštinu psanou latinkou (v této verzi je moldavština prakticky totožná rumunštinou)¹⁸ za státní jazyk. To vyvolalo odpor v rusky hovořících oblastech, především v Podněstří. Ještě před vyhlášením

¹⁵ Tato armáda hrála také velmi významnou roli v pozdějším ozbrojeném konfliktu mezi Podněstřím a centrální vládou (viz podkapitola 3.4).

¹⁶ Gagauzové jsou turkicky hovořící ortodoxní křesťané, kteří v roce 1990 jednostranně vyhlásili samostatnou republiku na jihu Moldavska. Tento de facto stát fungoval až do roku 1994, kdy se po místních parlamentních volbách gagauzské a moldavské elity dohodly na formě autonomie Gagauzka v rámci Moldavska (Kolstø, Edemský, Kalašnikovová 1993: 975; King 2000: 218). Dle moldavské ústavy je „*Gagauzsko autonomní teritoriální jednotkou mající speciální status a reprezentující formu sebeurčení gagauzského lidu...*“ (Ústava Moldavska, čl. 111). Více o Gagauzsku viz například King (2000) nebo Katchanovski (2006).

¹⁷ O FPM viz dále podkapitola 3.3.

¹⁸ Oba jazyky se odlišují existencí/absencí několika slov a také v přízvuku. Moldavané ovšem z větší části trvají na pojmenování „moldavština“. V roce 2004 se dokonce konalo referendum, kde měli občané definovat svůj jazyk. 87 % procent z nich jej označilo jako „moldavský“ (rferl.org 2008).

nového jazykového zákona byla v Podněstří vytvořena Jednotná rada pracovních kolektivů (Объединенный Совет трудовых коллективов; OSTK), do jíž čela byl zvolen Igor Smirnov. OSTK okamžitě zorganizovala generální stávkou proti těmto jazykovým zákonům (Kolstø, Malgin 1998: 107–108; Roper 2004: 106; King 2000: 186–188).

Nejvyšší rada MSSR nadále pokračovala v provádění nových kulturních a politických reforem. Podněsterské autority to vnímaly jako jasný důkaz toho, že Kišiněv hodlá opustit SSSR a připojit se k Rumunsku. V Podněstří se tak stále více stupňovaly secesionistické tendence. Postupně začaly být zřizovány místní kongresy, které volaly po autonomii Podněstří. V lednu 1990 se na území Podněstří konalo referendum, ve kterém se 96 % občanů vyslovilo pro ustavení autonomie v rámci SSSR (King 2000: 189; Kolstø, Malgin 1998: 107). 2. září 1990 byla na kongresu místních zástupců Podněstří vyhlášena Podněsterská moldavská sovětská socialistická republika jako součást SSSR¹⁹. Gorbačov na situaci reagoval vydáním dekretu, který odmítl uznání podněsterské autonomie. Kišiněv i přesto postupně ztrácel kontrolu nad podněsterským územím a již v roce 1991 byla většina území mimo dosah centrální moldavské vlády (Tamtéž; Tamtéž: 108; Kolstø, Edemský, Kalašnikovová 1993: 982–983).

Při srpnovém pokusu konzervativního křídla Komunistické strany o státní převrat se na stranu sovětského dosavadního vedení postavil pouze Kišiněv. Podněsterské elity puč otevřeně podporovaly. Za podporu pučistům byl lídr OSTK Igor Smirnov, společně s dalšími členy organizace, zadržen na Ukrajině a převezen do věznice v Kišiněvě. Na to zareagoval ženský výbor spadající pod OSTK zorganizováním blokády železničních spojení na levém břehu. A jelikož železniční trasy přes území Podněstří byly hlavním způsobem dopravního spojení mezi Moldavskem a zbytkem SSSR, měly tyto akce výrazný dopad na moldavskou ekonomiku (Kolstø, Edemský, Kalašnikovová 1993: 985; Kolstø, Malgin 1998: 108–109; King 2000: 191)

27. srpna, jen pár dní po neúspěšném puči, vyhlásil Kišiněv nezávislost Moldavské republiky. Podněstří reagovalo vyhlášením nezávislosti 2. prosince 1991. Nezávislost byla potvrzena v místním referendu, které bylo ovšem bojkotováno obyvateli několika vesnic, v nichž většinu tvořili etničtí Moldavané (Kolstø, Edemský, Kalašnikovová 1993: 985–986). Mnoha Moldavanům, kteří považovali za legitimní vládu tu v Kišiněvě, bylo odepřeno také hlasování v moldavských prezidentských volbách, konaných 8. prosince

¹⁹ Nezávislost na centrální vládě v Kišiněvě vyhlásilo také město Bendery, ležící na pravém břehu Dněstru (Kolstø, Edemský, Kalašnikovová 1993: 983).

1991. Podněsterské autority například ve městech Dubasari a Bendery zakázaly otevření volebních místností (Kolstø, Malgin 1998: 109). Podobný incident se odehrál také na státní univerzitě v Tiraspolu, kde místní inteligence neskrývala podporu vládě v Kišiněvě. Podněsterské policejní složky reagovaly uzavřením univerzity, mnoho studentů a vyučujících Tiraspol poté opustilo a zamířilo do Kišiněva (Munteanu 2002: 215).

Již na konci roku 1990 se na území Podněstří začaly organizovat první paramilitární jednotky. Ty postupně začaly ovládat důležitá strategická místa, například policejní a rozhlasové stanice, administrativní orgány či školy (CSCE 1994: 2). Moldavské autority se snažily získat zpět kontrolu nad ztracenými institucemi a orgány. Ozbrojené střety mezi moldavskou a podněsterskou stranou nebyly do jara 1992 příliš výrazného charakteru. Konflikt v „plnohodnotnou“ válku vyescaloval v březnu 1992. Do bojů byla nasazena různá odpalovací zařízení, děla či tanky. Podněsterské ozbrojené složky získávaly vojenské vybavení z bohatých zásob po bývalé sovětské armádě (Kolstø, Malgin 1998: 109–110).

Nejkrvavější boje se odehrály v červnu 1992. Moldavským jednotkám se povedlo získat zpět na svou stranu kontrolu nad městem Bendery. V tuto chvíli do konfliktu vstoupila ruská 14. armáda²⁰, která v noci z 20. na 21. června překročila Dněstr a vytlačila moldavské jednotky z města. O měsíc později byla v Moskvě podepsána dohoda²¹, která oficiálně ukončila bojové operace (Munteanu 2002: 218; King 2000: 194–196). Ačkoli nebyly boje tak krvavé jako v ostatních euroasijských de facto státech, počet obětí dosáhl několika stovek mrtvých²² na obou stranách, a v důsledku bojů muselo své domovy opustit odhadem 100 000 osob (CSCE 1994: 2).

V literatuře není úplně jasná shoda na tom, které hlavní faktory zapříčinily vypuknutí konfliktu mezi centrální vládou v Kišiněvě a podněsterským regionem. Bezprostředním impulsem, který odstartoval vlnu odporu v podněsterské oblasti, bylo vyhlášení jazykových zákonů. Představitelé Podněstří to vnímali jako zásadní krok k následnému spojení Moldavska s Rumunskem. Nicméně kořeny konfliktu je nutné hledat mnohem hlouběji a nelze jej zjednodušeně interpretovat pouze jako konflikt na etnické bázi. Válka měla totiž charakter „*bratrovražedného konfliktu: ortodoxní křesťané zabíjeli*

²⁰ 14. armáda, která byla později oficiálně včleněna pod ruskou jurisdikci, byla pozůstatek z dob SSSR, přičemž tvořila jádro sovětské armády ve vojenském distriktu Oděsy. Většinu armády (asi 6 000 členů) tvořili muži narození v Moldavsku. Armádní důstojníci deklarovali věrnost podněsterskému vedení. (Lynch 2000: 113; Jackson 2003: 95; ICG 2003: 3).

²¹ Celým názvem „Dohoda o principech mírového řešení ozbrojeného konfliktu v podněsterském regionu Moldavské republiky“. Celý text např. na stránkách stefanwolff.com

²² Jen na podněsterské straně zahynulo v období od 19. června do 3. července 203 osob, včetně civilistů (Kolstø, Edemský, Kalašnikovová 1993: 975)

ortodoxní křesťany, a členové stejných etnických skupin – Moldavané, Ukrajinci, Rusové – participovali na obou stranách“ (Kolstø, Edemský, Kalašnikovová 1993: 975).

Příčiny lze nalézt v řadě faktorů. Stefan Troebst shrnul závěry autorů zabývajících se studiem příčin podněsterského konfliktu. Například Kolstø s Malginem sice souhlasí s tvrzením, že konflikt měl etnický a ideologický rozměr, nicméně oba faktory nebyly dle nich těmi nejzásadnějšími. Jako hlavní příčinu autoři označili rozdílné regionální identity na obou stranách Dněstru, které se vytvořily v důsledku odlišného historického vývoje. Moldavský politolog Mihail Gribincea za zásadní faktor vzniku konfliktu označil sovětskou 14. armádu, jejíž pobyt na území Podněstří sloužil jako nejsilnější destabilizační faktor. Dle německého politologa Klemense Büschera byl podněsterský konflikt způsobem mnoha faktory, například nacionalismem etnických skupin obývajících Podněstří, sovětským patriotismem, ideologickými rozdíly či ekonomickými a politickými motivacemi starých a nových elit (Troebst 2004: 19–21). Sám Troebst za příčinu konfliktu označil střet zájmů sovětských (podněsterských) elit s moldavským nacionalismem, a etnický aspekt konfliktu označil za racionální strategii k zisku politické podpory (Troebst 2004: 20).

Argument zdůrazňující zájmy tehdejších podněsterských elit je dle mého názoru velmi podstatný. Podněsterské elity si totiž v dobách SSSR vytvořily silné vazby na mocenské centrum, Podněstří profitovalo z privilegovaného postavení v rámci SSSR. Mocenské elity se tohoto privilegovaného postavení pochopitelně nechtěly vzdát. Stejně argumentuje i Tomáš Hoch, dle něj si podněsterská elita chtěla udržet vliv a moc, chtěla si udržet lukrativní politické a ekonomické posty (Rozhovor s Tomášem Hochem).

Při hledání příčin konfliktu se tedy nelze zaměřit na pouze jeden aspekt, konflikt byl zapříčiněn kombinací mnoha faktorů. Velmi důležitý byl odlišný historický vývoj Podněstří, které nikdy nebylo součástí Rumunska a již od konce 18. století bylo pod ruskou, respektive sovětskou správou. Panrománské myšlenky FPM se tedy v Podněstří nesetkaly s pochopením. V dobách SSSR se navíc Podněstří od zbytku Moldavska výrazně odlišovalo i ekonomicky. Podněstří bylo průmyslovým centrem, přicházeli kvalifikovaní pracovníci (zejména z Ruska) a postupně došlo k silné rusifikaci. Podněstří využívalo privilegovaného postavení a tohoto postavení se podněsterské elity nechtěly vzdát. Vazby na SSSR byly zvýrazněny působením sovětské armády na podněsterském území. Samotná armáda později na podněsterské straně výrazně do konfliktu zasáhla.

2.3 Politická charakteristika Podněstří

Výsledek konfliktu znamenal pro podněsterskou stranu úspěch. Podněstří se de facto od mateřského Moldavska odtrhlo a konstitovalo se do současné podoby. Rozloha tohoto de facto státu činí přibližně 4 160 km² (asi 12 % celkové rozlohy Moldavska), jedná se o úzký pás²³ země mezi řekou Dněstr a Ukrajinou. Podněsterské úřady taktéž ovládají²⁴ město Bendery a okolí, ležící na pravém břehu Dněstru. Bendery je se zbytkem podněsterského území spojeno mostem. Počet obyvatel se pohybuje okolo 500 000 osob (*noi.md* 2013). Populaci tvoří tři téměř stejně velké skupiny etnických Moldavanů, Rusů a Ukrajinců (viz tabulka níže). Hlavním městem je Tiraspol, dalšími důležitými městy jsou Bendery, Dubasari či Rybnica (Behenský, Šanc 2010: 34–35).

Podněstří disponuje mnoha prvky státnosti²⁵. V roce 1995 byla přijata ústava, která byla následně potvrzena kladným výsledkem referenda. Dle ústavy je Podněstří „*suverénním, nezávislým, demokratickým, právním státem*“ (Ústava Podněstří, čl. 1). Právům a svobodám člověka je vyhrazena samotná druhá hlava ústavy. Dle článku 16, „*zodpovědností státu je ochraňovat práva a svobody člověka a občana. Základní lidská práva jsou nezcizitelná a přísluší každému od narození*“ (Ústava Podněstří, čl. 16)

Ačkoli tedy ústava hovoří o demokratickém státě, kde jsou dodržovány lidská práva a svobody jednotlivce, realita je poněkud odlišná. Podněsterský režim bývá označován jako autoritářský²⁶ (Dočekalová 2011b: 153). Americká nevládní organizace Freedom House (FH) pravidelně poukazuje na nedodržování práv v Podněstří. Například ve zprávě z roku 2009 FH upozorňuje, že „*obyvatelé Podněstří nemohou volit své zástupce demokraticky, a nemohou se svobodně účastnit moldavských voleb*“ (*freedomhouse.org* 2009). Zpráva také upozorňuje, že téměř všechna média jsou v rukou státu a kritika mocenských elit je nepřipustná. Zpráva dále poukazuje na porušování dalších základních práv a svobod, jako je náboženská svoboda či právo na sdružování (Tamtéž). Velmi podobně hovoří o stavu dodržování práv a občanských svobod i zpráva za rok 2015. FH opět upozorňuje na

²³ Území je asi 400 km dlouhé, v průměru 30 km široké (Behenský, Šanc 2010: 35).

²⁴ Ne kompletně celé území na levém břehu podléhá podněsterským autoritám. Některé vesnice ležící v distriktu Dubasari a Slobozia spadají pod jurisdikci Kišiněva (Dočekalová 2011b: 148).

²⁵ Podněstří je ovšem de iure integrální součástí Moldavska. Pokud se tedy v textu v souvislosti s Podněstřím objevují termíny jako ústava, prezident, ministr zahraničí, státní vlajka apod., jsou tyto termíny myšleny v uvozovkách.

²⁶ Oleh Protsyk podněsterský režim označuje za příklad „hybridního“ režimu (Protsyk 2009: 272).

nemožnost demokratických voleb zástupců²⁷, restrikce v mediální oblasti, porušování náboženských svobod či práv vězňů. Ve zprávě bylo Podněstří mimo jiné označeno za „*tranzitní bod nelegálního obchodu se ženami za účelem prostituce*“ (freedomhouse.org 2015).

Již zmíněná ústava z roku 1995 zavedla prezidentský systém. Prezident byl jediným nositelem výkonné moci. To se změnilo v roce 2011, kdy byla ústava novelizována, a došlo k vytvoření vlády, v níž čele stojí premiér. Pozice prezidenta je ovšem stále zásadní, samotná ústava definuje Podněstří jako prezidentskou republiku. Dle nejvyššího zákona Podněstří je prezident „*garantem Ústavy a zákonů Podněsterské moldavské republiky, práv i svobod člověka i občana...*“ (Ústava Podněstří, čl. 59). Prezident také určuje základní kurz domácí i zahraniční politiky Podněstří (Tamtéž).

Legislativní orgán (Nejvyšší rada) je jednokomorový, skládá se ze 43 zástupců volených na pětileté funkční období. Parlament například rozhoduje o rozpočtu, schvaluje prezidentovy dekrety zavádějící válečný nebo výjimečný stav, jmenuje a odvolává některé vysoké státní činitele, například generálního prokurátora či předsedu centrální banky (Dočekalová 2011b: 151).

Nejsilnější politickou stranou v Podněstří je strana Obroda (Обновление). Tato strana byla oficiálně založena v roce 2006 (ICG 2006: 10). V posledních parlamentních volbách, konaných na konci listopadu 2015, získala strana Obroda pohodlnou nadpoloviční většinu se ziskem 31 mandátů (jamestown.org 2015).

²⁷ Ačkoli není umožněno hlasovat na podněsterském území v moldavských volbách, v roce 2012 měli obyvatelé s ruským občanstvím žijící v Podněstří možnost hlasovat při ruských prezidentských volbách. Stejná možnost byla při ukrajinských prezidentských volbách, konaných v roce 2014, upřena obyvatelům s ukrajinským občanstvím (freedomhouse.org 2015).

3. Faktory umožňující existenci Podněstří

Závěrečná kapitola má za cíl analyzovat jednotlivé faktory umožňující existenci podněsterského de facto státu. Jsou využita teoretická východiska Pála Kolstøa, který v článku *The Sustainability and the Future of Unrecognized Quasi-States* definoval pět faktorů, které se na existenci de facto státu podílejí. Při aplikaci na Podněstří se konkrétně jedná o tyto faktory: nation-building, vojenská síla, slabost mateřského státu, tedy Moldavska, role Ruska jako externího patrona. V případě posledního faktoru – roli mezinárodního společenství – je pozornost věnována roli OBSE, a především jejím snahám o vyřešení politického statusu Podněstří.

3.1 Nation-building

Pro populaci na území Podněstří je typická značná etnická diverzifikace. Tak tomu bylo i v minulosti a teritorium „na levém břehu Dněstru“ se tedy od zbylého území Moldavska v tomto ohledu odlišovalo. Jak ukazuje níže přiložená tabulka, při sčítání obyvatelstva v roce 1926 tvořil součet etnických Ukrajinců a Rusů na území dnešního Podněstří téměř 41 %. V roce 1989 již etničtí Ukrajinci a Rusové tvořili nadpoloviční většinu. Dle censu z roku 2004 populaci Podněstří tvoří tři téměř stejně velké skupiny etnických Moldavanů, Ukrajinců a Rusů (Blakkisrud, Kolstø 2011: 193–194).

Tabulka: Etnické složení obyvatelstva na území Podněstří

Ethnicity	1926 census	1936 census	1989 census	2004 census
Moldovans	44.1	41.8	39.9	31.9
Ukrainians	27.2	28.7	28.3	28.8
Russians	13.7	14.2	25.5	30.4
Others	15.0	15.3	6.3	8.9

Zdroj: Blakkisrud, Kolstø 2011: 194.

Již od počátku konfliktu podněsterské autority veřejně podporovaly myšlenku multietnického Podněstří jako protikladu k Moldavsku, které bylo vyobrazováno jako stát diskriminující práva menšin (Blakkisrud, Kolstø 2011: 194; *geopolitica.ru* 2014). Apel na

multietnickou skladbu Podněstří se objevuje také v jeho ústavě, která byla sepsána po získání de facto nezávislosti. Preambule začíná slovy „*My, mnohonárodnostní lid Podněsterské moldavské republiky...*“ (Ústava Podněstří, preambule). Mnohonárodnostní charakter Podněstří se odráží také v legislativě upravující vzdělávání a jazykovou otázku. Moldavština²⁸, ruština i ukrajinština jsou oficiálními jazyky, přičemž nejvyužívanějším komunikačním prostředkem je ruština. Co se týče primárního školství, nejvíce (asi 70 %) základních škol jsou ruskojazyčné, následují školy moldavskojazyčné (Blakkisrud, Kolstø 2011: 194–195; 197).

Podněstří je tedy multietnickou entitou, nicméně jak zmiňují Blakkisrud s Kolstøem, kdyby se podněsterské autority při nation-buildingu soustředili pouze na kultivaci individuálních etnických identit, mohlo by to ohrozit rozsáhlejší snahy o state-building. Proto je důležité, aby byla vytvořena identita, která bude mít jakousi „zastřešující“ funkci. A tou je právě identita podněsterská (Blakkisrud, Kolstø 2011: 196).

Podněsterská identita symbolizuje jakousi „*supraetnickou komunitu*“ (Tamtéž) a je prezentována na základě teritoriálního principu jako identita občanská, „*ve které je národ chápán jako společenství historie a osudu*“ (Tamtéž). Etnická příslušnost je tedy druhořadá. Stejně podněsterskou identitu vnímá i Tomáš Hoch, dle něj je identita na základě etnické příslušnosti až druhotná, primární je identita územního typu: „*Jestli je někdo Ukrajinec, Rus nebo Moldavan, to je až druhotná identita, primární je Podněsterec.*“ (Rozhovor s Tomášem Hochem 2016).

Od počátku 90. let byla tedy vytvářena nová podněsterská identita. Její zárodky můžeme hledat již v dobách SSSR. „*Za doby Sovětského svazu existovala podněsterská identita v různé míře zejména v Tiraspolu, který byl zásobárnou komunistických elit Moldavské SSR, stanovištěm vojáků a jejich rodin z tzv. 14. Armády sovětských vojsk a nejruštějším městem Moldavské SSR.*“ (Rozhovor s Janem Plešingerem 2016). Vytváření identity bylo již zpočátku zaměřeno velmi negativně, „*zejména proti rumunství, proti ,okupantům‘ (myšleny moldavské jednotky z války v roce 1992), proti kapitalismu, proti EU a USA. Jediné ,pro‘ z této umělé identity byla proruská orientace*“ (Tamtéž).

²⁸ Jedná se o moldavštinu psanou azbukou, moldavština psaná latinkou (rumunština) je v Podněstří považována za cizí jazyk (Blakkisrud, Kolstø 2011: 195). Zde je patrné ostré vymezování se právě vůči Rumunsku. V roce 1994, a poté i o deset let později, došlo k velmi kontroverzním zásahům podněsterských autorit. Školy, které trvaly na výuce v moldavštině psané latinkou, byly zavřeny. Tento krok vyvolal značné odsouzení ze strany představitelů Moldavska i mezinárodních organizací, například OBSE. Nakonec byly tyto školy znovu otevřeny, nicméně již se statusem soukromých škol, a nejsou tak financovány z podněsterského rozpočtu (Blakkisrud, Kolstø 2011: 195; Roper 2005: 509–513).

Autority de facto států často pěstují obraz společného externího nepřítele, který je hrozbou pro danou entitu (Kolstø 2006: 730). Jak již bylo naznačeno výše, v případě Podněstří se jedná o Rumunsko. Obraz „*rumunských fašistů*“ (Rozhovor s Tomášem Hochem 2016) hraje v podněsterské propagandě při poukazování na vnějšího nepřítele klíčovou roli. Státní propaganda také hovoří o možném spojení Moldavska s Rumunskem, a proto je důležité se s Moldavskem nesjednocovat (Tamtéž). Tuto propagandu přizívuje i ruská strana. Na začátku dubna 2016 se v Moskvě sešli čelní ruští a podněsterští představitelé, aby prodiskutovali otázky budoucí spolupráce. Při této příležitosti náměstek premiéra Dmitrij Rogozin²⁹ prohlásil, že „*dokud je Kišiněv připraven ke spojení s Rumunskem, bylo by hloupé hovořit o vyřešení konfliktu v Podněstří*“ (Rogozin citován in *jamestown.org* 2012b).

Identita je poměrně silně vystavena na dědictví z období SSSR. Například 9. května se monumentálně slaví „Den vítězství“ (День победы), na území Podněstří se nachází množství monumentů a muzeí vztahující se k vítězství ve „Velké vlastenecké válce“³⁰ (*geopolitica.ru* 2014). Jak ukazuje následující graf³¹, většina obyvatel Podněstří (napříč hlavními etnickými skupinami) považuje rozpad SSSR za špatný krok. To se dá vysvětlit například tím, že území Podněstří bylo v dobách SSSR vyspělým regionem a ekonomicky prosperovalo (*washingtonpost.com* 2014).

²⁹ Dmitrij Rogozin byl v březnu 2012 prezidentem Medveděvem jmenován „speciálním zástupcem ruského prezidenta pro Podněstří“ (*jamestown.org* 2012b).

³⁰ Velká vlastenecká válka je označení pro sovětsko-německou válku. Začala napadením SSSR Německem v červnu 1941, skončila kapitulací Německa 9. května 1945.

³¹ Autoři výzkumu, Gerard Toal a John O’Loughlin, navštívili Podněstří a Abcházii v roce 2009, Jižní Osetii o rok později (*washingtonpost.com* 2014).

Graf č. 1: Byl rozpad SSSR správný nebo špatný krok?

Zdroj: How people in South Ossetia, Abkhazia and Transnistria feel about annexation by Russia?, *washingtonpost.com* 2014

V dobách SSSR bylo území Podněstří silně rusifikováno a dodnes je příklon k Rusku markantní. V tomto ohledu je velmi zajímavý výsledek podněsterského referenda konaného v roce 2006. Voliči odpovídali na dvě otázky. Zaprvé, občané odpovídali, zda podporují nezávislost Podněstří s následným připojením k Ruské federaci, a zadruhé, zda jsou pro odmítnutí nezávislosti, a následnému znovuspojení s Moldavskem (OSCE 2006a: 1). Na první otázku odpovědělo „ano“ celkově 97,1 % hlasujících, u druhé otázky „ano“ zakroužkovalo celkově 3,4 % obyvatel (*electoralgeography.com* 2006). Mezinárodní společenství pochopitelně toto referendum neuznalo (OSCE 2006a: 1).

Již samotné nastavení otázky poukazuje na „schizofrenii“ podněsterského vedení, kdy prakticky nedochází k rozlišení pojmů „nezávislost“ a „připojení k Rusku“. To dokládá velmi specifický vztah Podněstří ke svému externímu patronovi.

K posílení nové identity podněsterské autority vytvořily řadu státních symbolů a insignií. Podněstří má svou vlajku, státní znak i státní hymnu. Navíc je často připomínána válečná zkušenost. V Podněstří bylo vydáno několik textů zaměřujících se na ozbrojený konflikt v roce 1992, dokonce byla vydána pamětní kniha (Pamětní kniha obránců Podněstří; Книга памяти защитников Приднестровья) s fotografiemi a jmény všech 457 podněsterských obětí (Kolstø 2006: 730; Blakkisrud, Kolstø 2011: 197).

Je obtížné zjistit, zda je proces nation-buildingu v Podněstří úspěšný. Dle bývalého zástupce podněsterského ministerstva zahraničí Sergeje Simonenka lze proces nation-buildingu za úspěšný považovat dá, neboť postsovětská generace přijala podněsterskou identitu (Simonenko citován in Blakkisrud, Kolstø 2011: 198). Možným indikátorem může být počet vydaných podněsterských občanství. Podle údajů vlastnilo podněsterské občanství v roce 2004 90 % obyvatel (Blakkisrud, Kolstø 2011: 198).

3.2 Vojenská síla

Druhým faktorem, který dle Kolstøa umožňuje existenci de facto států, je vojenská síla. Ozbrojené kapacity Podněstří se začaly postupně formovat od konce roku 1990. 2. listopadu 1990 došlo k prvnímu ozbrojenému střetu mezi separatisty a moldavskou policií. Incident, jenž se odehrál ve městě Dubasari, si vyžádal tři oběti a 16 zraněných (CSCE 1994: 2; Skvortsova 2002: 187). V následujících měsících se začaly formovat první paramilitární jednotky. Na konci roku 1991 se rozhodlo o vytvoření podněsterské „Republikánské gardy“. Velitelem této nově vzniklé armády se stal etnický Moldovan Stefan Cítac (Kolstø, Malgin 1998: 109; CSCE 1994: 2).

Republikánská garda byla profesionální armádou placených vojáků, kteří měli často zkušenost se službou v sovětské armádě. Mnoho důstojníků³² gardy bylo z řad 14. armády, která navíc asi 8 000 členům podněsterských ozbrojených složek poskytovala vojenské vybavení a také trénink (Jackson 2003: 94). Podněsterské síly se mohly kromě podpory ze strany 14. armády spolehnout také na pomoc ruských kozáků. Ti v počtu mezi 700 a 1 000 mužů podporovali separatistické síly v bojích proti centrální moldavské vládě (Lynch 2000: 113). Podněsterské autority tyto placené dobrovolníky nazývaly „místními obyvateli“ (Jackson 2003: 95). V září 1992 došlo k přetransformování Republikánské gardy v regulérní armádu Podněstří (Tamtéž: 94).

Vrchním velitelem ozbrojených sil je dle ústavy Podněstří prezident. Ten může také vyhlásit stanné právo: „*V případě agrese proti Podněsterské moldavské republice nebo v případě bezprostřední hrozby agrese prezident Podněsterské moldavské republiky vyhlásí na území Podněsterské moldavské republiky stanné právo a okamžitě o tom informuje Nejvyšší radu.*“ (Ústava Podněstří, čl. 63) Podle článku 11 „*k obraně suverenity a*

³² Bývalý generál 14. armády Genadij Jakovljevič se dokonce stal prvním ministrem obrany Podněstří (Ciobanu 2003: 11).

nezávislosti Podněsterské moldavské republiky jsou zřízeny Ozbrojené síly“ (Tamtéž, čl. 11). Článek 48 zmiňuje, že „obrana Podněsterské moldavské republiky je posvátnou povinností každého. Zákon stanovuje všeobecnou vojenskou službu“ (Tamtéž, čl. 48).

Situace v Podněstří se vyostřila v souvislosti s tzv. ukrajinskou krizí. *„Po násilných krvavých střetech mezi proruskými a proukrajinskými demonstranty v Oděse na začátku května 2014 obavy Kyjeva z možnosti rozšíření konfliktu k Podněstří vygradovaly do skutečných vojenských příprav. Přibližně od července 2014 začala Ukrajina s posilováním vojenské přítomnosti v regionu a rovněž s opevňováním 450 km dlouhé hranice s Podněstřím.“* (Dyčka 2015: 41). V květnu 2015 ukrajinský parlament zrušil dohody o tranzitních právech ruských vojsk přes Ukrajinu do Podněstří. Rusko tak muselo dodávky pro svá vojska přesměrovat přes Kišiněv. Moskva si ovšem stěžovala, že moldavské úřady zadržely některé ruské vojáky. Tyto situace ještě více vyostřily vztahy v regionu. Na vyostřenou situaci reagoval podněsterský lídr Jevgenij Ševčuk vydáním dekretu, kterým nařídil mobilizaci záložníků ve věku mezi 18 a 27 lety (*telegraph.co.uk* 2015; *blogs.ft.com* 2015 *idnes.cz* 2015).

Samotné ozbrojené síly sestávají z několika složek. Dle Ciobanu zahrnují armádní a paramilitární síly Podněstří (10 000 mužů *„s kapacitou rozšíření v průběhu několika dní na 25 000“* (Ciobanu 2003: 11) jednotky a brigády z:

- 1) Ministerstvo obrany - pěší vojsko, dělostřelectvo či protivzdušná obrana,
- 2) ministerstvo vnitra - speciální batalion „Dnestr“,
- 3) ministerstvo státní bezpečnosti – speciální batalion Delta, pohraniční stráž,
- 4) oddíly kozáků - organizovány dle teritoriálního principu,
- 5) speciální jednotky územní obrany – organizovány v pěti územních batalionech (Ciobanu 2003: 11–12).

Je tedy zřejmé, že Podněstří disponuje poměrně rozsáhlými vojenskými silami. Navíc je zde důležitý ještě jeden faktor, a sice pokračující přítomnost ruských jednotek, které jsou v Podněstří vnímány jako garant ochrany podněsterské (de facto) nezávislosti.

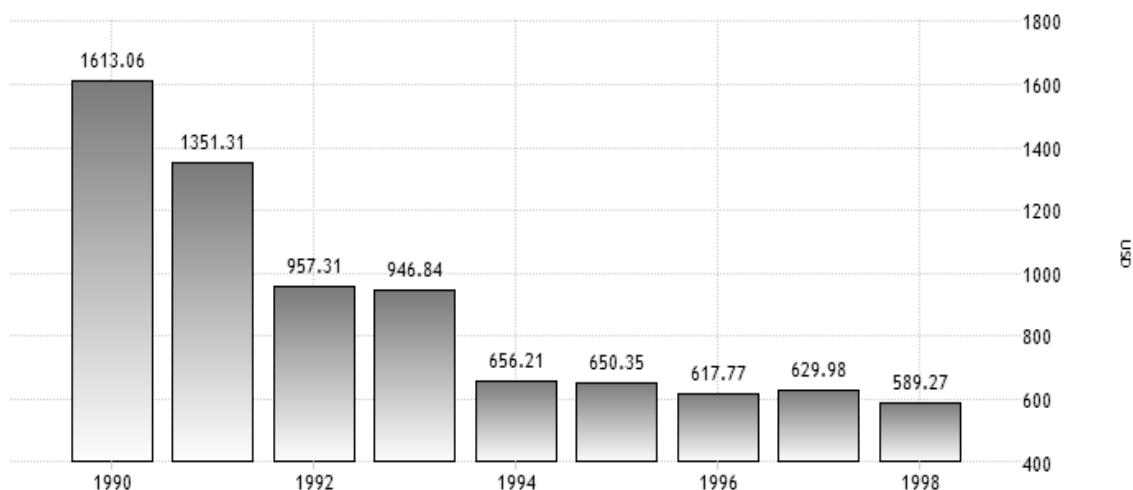
3.3 Slabost Moldavska

Již v dobách SSSR byla moldavská ekonomika založena převážně na zemědělské produkci. Tato produkce byla hojně vyvážena na ostatní trhy v rámci SSSR, do Moldavska pak naopak proudily především dodávky energie. Pád SSSR znamenal zhroucení tohoto systému, Moldavsko bylo najednou odštěpeno od dosavadních exportních trhů a navíc se ceny ruských energetických dodávek vyrovnaly na úroveň světového standardu, což mělo za následek výrazné zvýšení importních nákladů pro moldavskou ekonomiku. Ekonomika Moldavska se tedy nacházela ve špatném stavu, a to i v porovnání s ostatními postsovětskými republikami (Hansel, Gudim 2004: 1; Solonari 2003: 1)

Moldavsko čekala cesta výrazné restrukturalizace hospodářství a přechodu k tržní ekonomice. Politická elita Moldavska brzy zavedla řadu reforem, byla například odstartována rozsáhlá privatizace a demonopolizace. Díky relativně zdařilé transformaci si Moldavsko získalo reputaci jednoho z reformních lídrů v regionu³³ (World Bank 1994: 15; Hansel, Gudim 2004: 1).

Transformační úspěchy se ovšem neodrazily do podoby zvýšení životní úrovně moldavského obyvatelstva a Moldavsko stále zaujímal pozici nejchudšího evropského státu (Hansel, Gudim 2004: 1). Jak ukazuje následující graf, HDP na obyvatele se oproti loňskému roku (v období 1991–1998), s výjimkou v roce 1997, neustále snižovalo.

Graf č. 2: Moldavsko: HDP na obyvatele (1990–1998)

Zdroj: Moldova GDP per capita, *tradingeconomics.com*

³³ V červnu 2001 se Moldavsko jako první země ze Sdružení nezávislých států stalo členem Světové obchodní organizace (WTO) (Hansel, Gudim 2004: 1; *wto.org*).

Velmi nízká životní úroveň obyvatelstva s sebou nese závažný problém – emigraci. Velké procento moldavských pracovních sil si našlo pracovní pozice mimo svou domovinu, například v Rusku, Itálii, Rumunsku či Španělsku. S rozsáhlou emigrací je spojen i další fenomén typický pro moldavskou ekonomiku, a to remitence³⁴. Ty tvoří značnou část příjmů pro moldavskou ekonomiku. Například v roce 2001, podle údajů Mezinárodního měnového fondu, tvořily remitence asi 15 % HDP. V následujících letech se podíl remitencí na celkovém HDP ještě zvýšil. Třeba v roce 2009 to bylo 23 %, o rok později dokonce 31 %. Navíc je velmi pravděpodobné, že oficiální transfery představují pouze část celkového objemu remitencí (*migrationpolicy.com* 2003; World Bank 2011: x, 13; Hensel, Gudim 2004: 1–2).

Ekonomická situace Moldavska nezaznamenala výrazné zlepšení ani v následujících letech. Moldavsko velmi silně zasáhla ekonomická krize, kritický byl především rok 2009, kdy silně poklesla domácí poptávka, export i příjmy z remitencí. Nutné ekonomické reformy byly ovšem pomalé kvůli korupci a politické nestabilitě (OECD 2011: 179). I dnes je Moldavsko stále na evropské poměry zaostalou zemí. Závislost na zemědělském sektoru nese svá rizika, například ekonomickou zranitelnost v případě nepříznivých klimatických podmínek. Před Moldavskem tedy stojí mnoho výzev, mezi nimi boj s rozsáhlou korupcí, zlepšení podmínek pro investice či zefektivnění toků vládních výdajů (*worldbank.org* 2015).

Moldavsko bylo v prvních letech nezávislosti oslabováno také vnitropolitickým konfliktem, jenž probíhal mezi zastánci a odpůrci spojení Moldavska s Rumunskem. Hlavním mluvčím prounifikačních sil byla Lidová fronta Moldavska (FPM)³⁵, která se již v červnu 1990, tedy ještě v době, kdy Moldavsko bylo součástí SSSR, otevřeně přihlásila k myšlence spojení Moldavska s Rumunskem (King 2000: 152). Za necelé dva roky se FPM proměnila v Křesťanskodemokratickou lidovou frontu (FPCD) a změnila podobu z „masového hnutí“ na politickou stranu (King 1994: 351). Strana opět zdůrazňovala touhu po sjednocení s Rumunskem, odmítala i samotný název „Moldavská republika“ a

³⁴ Jde o transfery peněz zaslané občany pracujícími v zahraničí do své rodné země.

³⁵ FPM vznikla v roce 1989. Toto „střeškové hnutí“ představovalo heterogenní reformistické a zároveň nacionalistické hnutí vymezující se vůči setrvání v rámci SSSR. Ve volbách do Nejvyššího sovětu Moldavské SSR, konaných v únoru 1990, získala FPM 219 z 380 hlasů (*cepsr.com* 2000; *euroasia.euweb.cz* 2001)

preferovala název „Besarábie“, který odkazoval na historické spojení Moldavska s Rumunskem (King 1994: 351; King 2000: 153).

Zvyšující se radikalizace³⁶ FPM vedla k vytvoření silné části politického spektra, které se vymezovalo vůči myšlence spojení s Rumunskem. Do jejího popředí se dostala Agrární demokratická strana Moldavska (PDAM), která úzce spolupracovala s prezidentem Mirceou Snegurem³⁷. Tato strana se orientovala spíše na umírněnou politiku vůči Moskvě a hlasitě obhajovala existenci samostatného Moldavska. PDAM si získala široké voličské jádro a v parlamentních volbách v roce 1994 obdržela přes 43 % hlasů, kdežto FPCD ztratila velkou část elektorátu a se ziskem pouhých 7,5 % výrazně propadla (*cepsr.com* 2000; King 1994: 351–352; King 2000: 158).

Příznivá pochopitelně nebyla situace v oblasti ozbrojených složek Moldavska. Po vyhlášení nezávislosti začalo Moldavsko budovat armádu prakticky od nuly. Cílem bylo vytvoření relativně malé, ale dobře vyzbrojené efektivní armády. V září 1991 podepsal moldavský prezident Mircea Snegur dekret, na základě kterého došlo k vytvoření národních ozbrojených sil na základě bývalých sovětských jednotek (Waters 1998: 1; Chirtoaca 2003: 3).

V květnu 1992 vláda povolala ke službě na 15 000 osob. Podněsterské ozbrojené síly sice disponovaly menším počtem mužů, nicméně se mohlo spolehnout na pomoc, ať už materiální nebo přímou v bojích, ruské 14. armády (Lynch 2000: 112) Navíc se ruská 14. armáda bojů přímo účastnila. Největší boje celého podněsterského konfliktu se odehrály v červnu v okolí města Bendery. Ruské jednotky pomohly vytlačit moldavské ozbrojené síly z města a pomohly tak separatistům Bendery ovládnout (Chinn, Roper 1995: 308)

Slabost Moldavska je tedy evidentní. Po rozpadu SSSR se země ocitla ve velkých ekonomických problémech, se kterými se potýká doposud. Kromě výrazných ekonomických problémů se země také potýkala s politickou nestabilitou spojenou s vnitropolitickým konfliktem mezi zastánci a odpůrci sjednocení s Rumunskem. Ekonomická situace se samozřejmě projevila i na stavu ozbrojených sil, které nebyly schopny zamezit de facto odtržení Podněstří. Nicméně je nutno dodat, že Podněstří k úspěchu výrazně dopomohla ruská armáda.

³⁶ Rétorika FPM mezi lety 1989–1991 jasně indikovala

³⁷ Mircea Snegur zastával úřad moldavského prezidenta od 3. srpna 1990 do 1. prosince 1996 (*presedinte.md*).

3.4 Role Ruska

Rozpad Sovětského svazu (SSSR), jenž vedl k vytvoření nezávislých post-sovětských republik, znamenal výraznou geopolitickou proměnu a konec bipolárního uspořádání typického pro období Studené války. Pro Rusko ovšem bylo (a stále je) důležité zachovat si v těchto postsovětských státech svůj vliv. Jak zmiňuje expert na ruskou zahraniční politiku Jeffrey Mankoff, „*Moskva zůstala zainteresována v udržování svého vlivu v bývalém Sovětském svazu, zajišťující přístup k mořím (především Baltskému a Černému) a tranzitní práva pro ruský plyn a ropu, a v menší míře ochranu práv ruskojazyčného obyvatelstva, které se po rozpadu SSSR ocitlo mimo svou domovinu*“ (Mankoff 2009: 245). Kombinace těchto faktorů vedla Rusko mimo jiné k pokračující intervenci v konfliktech v Podněstří, Abcházii, Jižní Osetii a Náhorním Karabachu (Tamtéž).

Samotná účast Ruska v podněsterském konfliktu ovšem nebyla zpočátku jasná. Po vypuknutí hlavních bojů mezi separatisty a moldavskou vládou se prezident Boris Jelcin ocitl v nezáviděníhodné situaci. Stál před dilematem, zda bude podporovat svého moldavského aliančního partnera³⁸, či bude stát na straně separatistů a zastaví tak vlnu obviňování, že nedostatečně podporuje zájmy Rusů v Podněstří (Kolstø, Edemský, Kalašnikovová 1993: 993). Navíc byla ruská pozice ztížena dalšími faktory. Zaprvé, v sázce byla otázka teritoriální integrity Ruska. Pokud by se Moskva rozhodla uznat Podněstří a Gagauzsko, dala by se očekávat odpověď ze strany Moldavska a Rumunska ve formě uznání separatistických oblastí na území Ruska, konkrétně Tatarstánu a Čečenska. Zadruhé, Jelcin si byl vědom, že při pokusu konzervativního křídla Komunistické strany o státní převrat v srpnu 1991 vyjádřilo tehdejší vedení Moldavské svazové republiky v čele s prezidentem Mirceou Snegurem podporu stávajícímu sovětskému vedení. Představitelé Podněstří naopak puč podporovali. Moskva si taktéž byla vědoma, že pokud by se v moldavské politice stále více rozšiřovaly anti-ruské nálady, mohlo by dojít k situaci, kdy by Moldavsko, společně s Ukrajinou a pobaltskými státy, představovalo jakési anti-ruské nárazníkové pásmo. To by mělo negativní dopad na Jelcinovy snahy o zlepšování vztahů mezi Ruskem a Západem (Kolstø, Edemský, Kalašnikovová 1993: 993; CSCE 1994: 2, Lynch 2000: 111).

³⁸ Dne 21. prosince 1991 v kazašské Alma-Atě podepsali moldavští představitelé Protokol k Dohodě o vytvoření Společenství nezávislých států (*cis.minsk.by*). Nicméně k ratifikaci této smlouvy ze strany Moldavska došlo až v únoru 1994 (ICG 2004: 4).

Debata ohledně otázky Moldavska a možného zapojení se do konfliktu se zaměřila na čtyři hlavní ruské zájmy: „*potřeba zabránit znovusjednocení Moldavska s Rumunskem; ochrana etnických Rusů a ruskojazyčného obyvatelstva v Moldavsku; pokračující ruská vojenská přítomnost v regionu; a zachování nebo obnovení ruských ekonomických vazeb v regionu*“ (Jackson 2003: 84).

Z počátku konfliktu se ruští představitelé k nastalé situaci veřejně nevyjadřovali. Toho využilo konzervativní křídlo, které stále více volalo po asertivnějším zapojení Ruska vůči dění v „blízkém zahraničí“³⁹. Toto období bylo rovněž charakterizováno nekoordinovaností mezi ruským ministerstvem zahraničních věcí a ministerstvem obrany v otázce postoje Ruska k dění v Podněstří. Zatímco ministerstvo zahraničí v čele s Andrejem Kozyrevem odmítalo zapojení 14. armády a snažilo se o nalezení politického mechanismu k vyřešení konfliktu, nově vzniklé ministerstvo obrany zastávalo silovější postoj ze strany Ruska. Podobný postoj zastával také viceprezident Alexandr Ruckoj. Zdůvodňoval jej nutností chránit ruské občany a explicitně vyjadřoval podporu snahám podněsterských elit (Lynch 2000: 115–116; Roper 2004: 108). Při své nečekané návštěvě Podněstří v dubnu 1992 Ruckoj prohlásil, že Podněstří „*existovalo, existuje a bude existovat*“ (Ruckoj citován in Kolstø, Edemský, Kalašnikovová 1993: 993). Svou návštěvu využil také k představení svého plánu na ukončení konfliktu. Ten volal po ochraně ruských občanů žijících v podněsterském regionu, uznání suverenity a nezávislosti Podněstří a využití 14. armády jako jakéhosi „*peacekeepera*“ mezi zneprátelenými stranami. Tento plán byl ovšem velmi ambiciózní a jeho uskutečnění nereálné (*rand.org* 1995).

Na základě Jelcinova dekretu z 1. dubna 1992 přešla 14. armáda oficiálně pod ruskou kontrolu (Kolstø, Edemský, Kalašnikovová 1993: 993; Jackson 2003: 102). Nadále pokračovala v poskytování podpory podněsterským jednotkám ve formě tréninku, vybavení i přímou pomocí v bojích. Asi nejvýrazněji do průběhu konfliktu 14. armáda⁴⁰ zasáhla v červnových bojích o město Bandery, kdy na 5 000 jejích členů pomohlo podněsterským jednotkám vytlačit z města moldavskou armádu (Jackson 2003: 102)

Je ovšem otázkou, do jaké míry byly tyto intervence podpořeny přímo moskevskou vládou. Podle vyjádření bývalého Jelcinova poradce Sergeje Stankeviče, byl „*každý krok armádního vedení (14. armády, pozn. autor) autorizován vedením ruského ministerstva*

³⁹ Tzv. blízké zahraničí (rusky „ближнее зарубежье“) je obecně chápáno jako skupina bývalých sovětských republik. O původu termínu a jeho výkladu viz *nytimes.com* (1994).

⁴⁰ V červnu 1992 se novým velitelem 14. armády stal generál Alexander Lebed', který v mnoha případech explicitně vyjádřil podporu podněsterskému vedení (Kolstø, Edemský, Kalašnikovová 1993: 988).

obrany“ (Stankevič citován in Lynch 2000: 116). Nicméně přetrvává shoda, že Moskva neměla přímou kontrolu nad všemi vojenskými jednotkami (ICG 2003: 4; Lynch 2000: 116; Neukirch 2002: 235).

Rusko je taktéž klíčovým článkem v pokonfliktním vyjednávání. Na základě již předešlého vyjednávání ruský prezident Boris Jelcin a jeho moldavský protějšek Mircea Snegur podepsali v Moskvě 21. června 1992 bilaterální dohodu o zastavení palby. Na základě této dohody došlo k ukončení bojů, nicméně smlouva také umožnila vytvoření de facto nezávislosti Podněstří. Součástí této dohody bylo vytvoření trojstranné Společné kontrolní komise (Joint Control Commission; Объединенная контрольная комиссия), tvořenou zástupci Ruska, Moldavska a Podněstří. Smlouva také prakticky posvětila pokračující přítomnost ruských vojenských sil v Podněstří (*eurasiangeopolitics.com* 2014; ICG 2004: 4)

Smlouva nebyla pro moldavskou stranu příliš výhodná. Ruská vojenská přítomnost umožnila zamrznutí statu quo v podobě de facto nezávislosti Podněstří. Rusko se tak dostalo do klíčové role v řešení. Některé události dokazovaly, že ruský přístup ve vyjednávání, navzdory oficiálním prohlášením, nebyl neutrální, nýbrž stranil Podněstří (ICG 2004: 4; Lynch 2004: 75–76).

Pokračující přítomnost ruské 14. armády⁴¹ vyvolává mnoho kontroverzí. Zatímco Rusko neustále zdůrazňuje její roli peacekeepera, moldavská strana přítomnost vnímá jako narušení suverenity. Postupně docházelo ke snižování počtu členů ruských sil, a sice z původních 9 250 v roce 1992 na 2 600 v roce 1999⁴² (ICG 2004: 5–6). Ruské síly, i přes deklarované sliby o stažení, působí na území Podněstří dodnes. V současnosti se jedná asi o 1 500 ruských vojáků. Z toho asi 1 000 spadá pod Operační skupinu ruských sil v Moldavsku, kterou ovšem moldavská vláda neuznává. Na zbylých 500 členů mírových sil dohlíží Společná kontrolní komise, jež je složena z moldavských, podněsterských a ruských autorit (*eurasianet.org* 2015; *globalsecurity.org* 2011)

Asi nejvýraznějším ruským návrhem k řešení konfliktu bylo tzv. Kozakovo⁴³ memorandum, představené v roce 2003. Tento plán navrhoval federativní uspořádání Moldavska, přičemž dle textu je Podněstří⁴⁴ „*subjektem federace, státní entita v rámci*

⁴¹ V roce 1995 došlo k reorganizaci 14. armády na Operační skupinu ruských sil v Moldavsku (ICG 2004: 5).

⁴² Odhady se různí, web *eurasiangeopolitics.com* (2014) uvádí, že v roce 1992 operovalo na území Podněstří 4 000–6 000 ruských vojáků, na konci dekády to bylo mezi 1 500–2 000.

⁴³ Dmitrij Kozak tehdy zastával funkci zástupce vedoucího prezidentské kanceláře, v současnosti je náměstkem premiéra (*eurasiangeopolitics.com* 2014).

⁴⁴ Totožně memorandum hovoří také o Gagauzii.

federace“ (*regnum.ru*). Memorandum taktéž počítalo s ponecháním ruských vojenských sil na území Podněstří až do roku 2020 (Tamtéž). Moldavský prezident Vladimír Voronin⁴⁵ i lídr Podněstří Igor Smirnov veřejně vyjádřili souhlas s podpisem memoranda, nicméně na poslední chvíli jej Voronin odmítl podepsat, a to kvůli tlaku opozice, západních států a mezinárodních organizací. Toto odmítnutí se odrazilo ve zhoršení moldavsko-ruských vztahů a další vyjednávací procesy v řešení konfliktu byly na delší dobu pozastaveny (*jamestown.org* 2004; Botan 2009: 122–123; Behenský, Šanc 2010: 44; Protsyk 2006: 13)

Další oblastí vztahů mezi Ruskem a Podněstřím je ekonomická sféra. Finanční pomoc ze strany ruského patrona je pro Podněstří velmi důležitá. V dobách existence SSSR se oblast Podněstří ekonomicky odlišovala od zbytku Moldavska. Podněstří bylo včleněno do „*sovětského vojensko-průmyslového komplexu*“ (Jackson 2003: 90), proto se na jeho území nacházelo množství industriálních komplexů, zaměřujících se především na vojenský průmysl⁴⁶. Naopak zbytek Moldavska byl především zemědělsky orientovaný. Podněstří tak bylo fixováno více na sovětský ekonomický systém než na lokální moldavský trh a bylo tedy v tomto směru od zbytku Moldavska částečně izolováno (Tamtéž).

Podněsterská ekonomika by se dala charakterizovat jako zvláštní kombinace elementů direktivního plánování a tržního hospodářství. Ekonomika Podněstří stojí na několika gigantických průmyslových závodech⁴⁷, jejichž produkce je z drtivé většiny exportována. Export tedy představuje hlavní zdroj příjmů. Například v roce 2012 činila hodnota zboží, exportovaného podněsterskými firmami, 700 milionů amerických dolarů⁴⁸. Hlavními obchodními partnery Podněstří jsou Moldavsko, Rusko a Rumunsko. Pro

⁴⁵ Voronin, člen Strany komunistů Moldavské republiky, tedy strany, která s Ruskem udržuje přívětivý vztah, zastával funkci prezidenta Moldavska v letech 2001–2009. Komunistické straně Moldavska se povedlo v roce 2001 drtivě zvítězit v parlamentních volbách se ziskem 71 mandátů z celkových 101 a stala se tak vůbec první komunistickou stranou v postsovětském prostoru, která získala nadpoloviční většinu (*presedinte.md; osce.org* 2001).

⁴⁶ Ještě v roce 1991 bylo na teritoriu Podněstří uskladněno přes 45 tun munice a zbrojního materiálu z dob SSSR. Tento objem v té době představoval největší zásobárnu zbrojního materiálu v Evropě (Ciobanu 2003: 19).

⁴⁷ Jedná se hlavně o čtyři průmyslové giganty: ocelářskou společnost Moldova Steel Works, textilní společnost Tirotext (obě v rukou ruských vlastníků), místní vodní elektrárnu a závod Rybnitsa Cement Plant (Wolff 2012: 14). Asi nejvýznamnější ekonomickým hráčem v Podněstří je společnost Sheriff. Tato společnost, vlastníci síť čerpacích stanic a supermarketů či TV stanic, je v Podněstří největším zaměstnavatelem. Sheriff je mj. hlavním sponzorem fotbalového klubu FC Tiraspol, jenž již několik let dominuje nejvyšší moldavské fotbalové lize. Společnost Sheriff je také napojena na politické kruhy, konkrétně na momentálně nejsilnější politickou stranu v Podněstří Obroda (Обновление) (*russia-direct.org* 2015; *neweasterneurope.eu* 2015).

⁴⁸ Tato částka představovala přibližně 70 % HDP Podněstří (*osw.waw.pl* 2013).

Podněstří jsou čím dál důležitější exportní trhy v rámci EU, zatímco význam exportu do států SNS klesá⁴⁹ (*osw.waw.pl* 2013; Burla et al. 2005: 14–16).

Nutno podotknout, že podle pozorovatelů podněsterská ekonomika profituje také ze zisků z organizovaného zločinu. Nejčastěji se hovoří nelegálním obchodování se zbraněmi, cigaretami či s alkoholem (*investigatii.md*; Wolff 2012: 15). Na existenci černé ekonomiky v Podněstří upozornila také zpráva delegace EP v Moldavsku v roce 2002, ve které bylo Podněstří označeno za „černou díru“ v Evropě“ (EP 2002: 6).

Dalším velmi významným finančním zdrojem pro podněsterskou ekonomiku jsou remittance. Ty v roce 2012 dosáhly částky téměř 200 milionů amerických dolarů⁵⁰, přičemž velká většina je posílána podněsterskými občany pracujícími v Rusku (*osw.waw.pl* 2013).

Samotná ekonomická pomoc poskytovaná ruskou stranou by se dala rozdělit do dvou částí, a to nepřímé, která se týká zvýhodněných dodávek zemního plynu, a přímé – tzv. humanitární pomoci. Podněstří získává plyn od ruského energetického gigantu Gazpromu za zvýhodněné ceny, což umožňuje podněsterským firmám produkovat zboží za nižší náklady a získávají tak výhodu oproti svým moldavským konkurentům. Navíc Gazprom toleruje obrovský dluh Podněstří za nezaplacené dodávky plynu. V roce 2013 byla hodnota nesplacených závazků vůči Gazpromu odhadována na 3,7 miliardy amerických dolarů (*osw.waw.pl* 2013; ICG 2004: 8; Popescu 2006: 6).

Rusko přímou finanční pomoc (ruská strana to nazývá „humanitární pomocí“) Podněstří poskytuje již od jeho de facto odtržení od Moldavska. V roce 2008 došlo k výraznému navýšení finančních toků, v období 2008–2012 Moskva vládě v Tiraspolu poskytla okolo 110 milionu amerických dolarů⁵¹. Navíc poskytuje Podněstří ad hoc finanční podporu. Například v roce 2012 Moskva poskytla 30 milionů amerických dolarů na stabilizaci podněsterského rublu (*osw.waw.pl* 2013).

Novou dynamiku do rusko-podněsterských vztahů vneslo podepsání asociační dohody mezi EU a Moldavskem, kterou moldavská strana ratifikovala 2. července 2014.

⁴⁹ Kišiněv podněsterským firmám umožňuje vyvážet zboží pod moldavskou značkou. Podněstří tak profituje z „Autonomního obchodního preferenčního režimu“ mezi EU a Moldavskem, který zajišťuje příznivý přístup na společný evropský trh (*neweasterneurope.com* 2016). Na začátku dubna 2016 se konalo zasedání zástupců Podněstří a EU v Tiraspolu, na kterém se obě strany dohodly na prodloužení režimu umožňující export z Podněstří na trh EU. Dle ministra zahraničí Podněstří Vitalije Ignatěva toto rozhodnutí umožní „zachování socio-ekonomické stability v Podněstří a zabránění vytvoření negativních jevů v sociální sféře“ (Ignatěv citován in *infotag.md* 2016).

⁵⁰ Jedná se o remittance zaslané bankovním převodem (*osw.waw.pl* 2013).

⁵¹ Ročně se tedy jedná o přibližně 27 milionů, přičemž celková hodnota HDP Podněstří v roce 2012 činila cca 1 miliardu amerických dolarů. Ruské peníze jsou používány mimo jiné na platby důchodů obyvatelům Podněstří, nehledě na to, zda mají ruský pas, či nikoliv (*osw.waw.pl* 2013).

Rusko na to reagovalo zintenzivněním vztahů s podněsterskou stranou. Náměstek premiéra Dmitrij Rogozin v Moskvě podepsal sérii vládních dohod s podněsterským lídrem Jevgenijem Ševčukem (*euractiv.com* 2014). Rogozin poukázal na fakt, že většina zboží z Podněstří je exportována do zemí EU. Zdůraznil tedy, že je potřeba zvětšit ekonomickou spolupráci mezi Podněstřím a Ruskem a nastavit podmínky, které tomu napomohou: „*Náš úkol je ... vytvořit podmínky k přesměrování produkce vyrobené v Podněstří na ruský trh.*“ (Rogozin citován in *euractiv.com* 2014). Trend posilování ekonomické spolupráce s Ruskem, i v souvislosti s prezidentskými volbami, které se v Podněstří uskuteční v prosinci roku 2016, se projevuje nadále. V březnu 2016 byla v Moskvě přijata delegace v čele s premiérem Podněstří Pavlem Prokudinem. Cílem cesty bylo rozšíření ekonomické spolupráce, především zvýšení objemu exportu z Podněstří do Ruska (*jamestown.org* 2016)

Je tedy zřejmé, že pro přežití Podněstří je ruská podpora zásadní. Rusko svou angažovaností v konfliktu dopomohlo k získání podněsterské de facto nezávislosti a je také důležitým článkem v procesech vyjednávání. Velmi důležitým aspektem v celkové podněsterské otázce je působení ruských vojenských sil na tomto separatistickém území.

Oblast působení ruského vlivu se dotýká i dalších oblastí, zásadní je především sféra ekonomická. Jedná se zejména o výhodné dodávky zemního plynu a přímou finanční podporu jako takovou. Role Ruska tedy představuje naprosto klíčový faktor, který umožňuje existenci Podněstří. To potvrzují i slova Vasil Sturzy, tehdejšího moldavského prezidentského vyslance pro vyjednávání s Podněstřím, pronesená v roce 2000: „*Vyřešení konfliktu závisí výhradně na Ruské federaci. Podněstří je neuznaný stát vytvořen z ničeho, vytvořen Ruskem. Bez ruské politické a ekonomické podpory by toto vytvoření nebylo možné.*“ (Sturza citován in Lynch 2004: 41)

3.5 Role OBSE

V postkonfliktním vyjednávání hraje výraznou roli OBSE⁵². Činnost této organizace, sdružující 57 států z celého světa⁵³, pokrývá tři „dimenze“, a sice politicko-vojenskou, ekonomickou a environmentální a dimenzi lidskou (*osce.org*). OBSE se mimo jiné „zaměřuje jak na aktivity, které mají zabránit vzniku konfliktů, tak činnosti, které mají vést k trvalému politickému řešení existujících konfliktů, stejně jako pomáhá s rehabilitací v postkonfliktních oblastech“ (Dočekalová 2011a: 310).

V souvislosti s fungování OBSE narážíme na dva důležité fakty, které mohou akceschopnost organizace snižovat. Rozhodnutí OBSE nemají povahu závazných právních norem, což znemožňuje jejich právní vynutitelnost. Navíc rozhodnutí vstupují v činnost až po nalezení konsenzu mezi všemi členskými státy, a právě jeho nalezení je často velmi komplikované (Tamtéž).

Ačkoli bylo Moldavsko již před vypuknutím konfliktu členem OBSE, organizace nehrála žádnou preventivní roli v průběhu eskalace napětí. Mezinárodní společenství se v tu dobu zaměřovalo na krizi v bývalé Jugoslávii, navíc OBSE ještě nedisponovala efektivní strukturou pro prevenci konfliktu (Hanne 2004: 31; Neukirch 2002: 238).

V březnu 1992 vyslala OBSE do Moldavska Zpravodajskou misi, která měla za úkol zhodnotit, zda Moldavsko dostatečně plní své členské závazky. Výsledkem návštěvy byla zpráva, ve které bylo mimo jiné vyjádřeno znepokojení nad vzrůstajícím napětím v podněsterském regionu. V červnu 1992 vyzvali prezidenti Moldavska, Ruska, Ukrajiny a Moldavska OBSE k účasti na postkonfliktním vyjednávání. Na základě pozdějších jednání bylo 4. února 1993 vydáno rozhodnutí o zřízení dlouhodobé mise v Moldavsku (Hanne 2004: 32)

Jako hlavní cíle své mise si OBSE stanovila pomoc při upevnění suverenity a teritoriální integrity Moldavska s pochopením pro vytvoření speciálního statusu podněsterského regionu, dále nalezení dohody o stažení cizích (ruských) jednotek, monitorování při implementaci dohod o trvalém politickém vyřešení a monitorování dodržování lidských práv a práv menšin (CSCE 1993: 1). V roce 1999 byl definován další

⁵² Předchůdkyní OBSE byla organizace Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE). Ta vznikla na základě podpisu Helsinského závěrečného protokolu 1. srpna 1975. K transformaci KBSE na OBSE došlo na základě rozhodnutí budapešťského summitu v prosinci 1994 (*osce.org*).

⁵³ Moldavsko se stalo členem 30. ledna 1992 (Dočekalová 2011: 311).

cíl, a sice zajištění odstranění a destrukce zbraní a munice pocházející ještě z dob SSSR (*osce.org*).

Dle Hanneho byla ovšem práce OBSE již ze začátku omezována nejméně čtyřmi faktory. Prvním faktorem je již několikrát zmiňovaný zájem Ruska na udržení svého vlivu v Podněstří. Moskva se výraznou měrou podílela na zrodu podněsterské de facto nezávislosti a její udržování bylo (a stále je) pro Rusko výhodné. Zadruhé, nedostatek zájmu, především ze strany lídrů západních států, jež jsou členy OBSE, dopomohl Rusku ke zvýšení jeho důležitosti v celém procesu postkonfliktního vyjednávání. Západní státy se soustředily především na otázku odsunu ruských jednotek, vyjednávací proces o politickém statusu Podněstří tak nebyl ve středu zájmu (Hanne 2004: 33–34).

Třetí faktor byl dán skutečností, že OBSE nehrála žádnou roli při vyjednáváních o konci konfliktu. Na základě dohody o zastavení palby z června 1992 (viz výše) byla vytvořena třístranná vyjednávací platforma složená ze zástupců Moldavska, Podněstří a Ruska. Na vyjednávací proces dohlížela Společná kontrolní komise, složená opět pouze ze zástupců těchto tří stran. OBSE sice v roce 1994 získala status pozorovatele, nicméně nedisponovala hlasovacím právem a její možnost ovlivňovat rozhodování byla tedy marginální. Ruská ani podněsterská strana neměla žádnou snahu tento vyjednávací formát měnit, ale ani nejvlivnější členové OBSE neprojevovali výraznou politickou vůli ke změně formátu. A začtvrté, představitelé Podněstří nebyli ochotni hledat kompromisy a dle Hanneho byli od začátku k činnosti OBSE nedůvěřiví (Tamtéž: 34–35).

I přes výše zmíněné skutečnosti se OBSE ihned snažila přispět k vyřešení politického statusu Podněstří. Již v listopadu 1993 vydala zprávu s návrhem řešení statusu Podněstří v rámci Moldavska. Zpráva navrhovala vytvoření „*Speciálního regionu Podněstří s vlastní regionální exekutivou, voleným shromážděním, a soudem*“ (CSCE 1993: 1). Zpráva dále podrobně definovala rozdělení kompetencí a pravomocí centrální vlády a podněsterského regionu. Podněstří by sice bylo integrální součástí Moldavska, nicméně by disponovalo „*výraznou autonomií*“ (Tamtéž). Návrh byla ochotna přijmout pouze moldavská strana, Podněstří totiž odmítlo uznat územní integritu Moldavska (Dočekalová 2011a: 314).

V roce květnu 1997 bylo v Moskvě podepsáno Memorandum o normalizaci vztahů mezi Moldavskem a Podněstřím. Memorandum bylo signováno lidry Moldavska, Podněstří, Ukrajiny, Ruska a úřadujícím předsedou OBSE, dánským ministrem zahraničí, Nielsem Petersenem. Memorandum rozdělilo jeho signatáře do tří skupin. Moldavsko a

Podněstří byli označeni jako „strany konfliktu“, Rusko a Ukrajina získali status „garanta“ („state-guarantor“), OBSE disponovala statusem „mediátora“. Status mediátora získali i oba garanti, tedy Rusko a Ukrajina. Vznikl tak pětistranný vyjednávací formát (Aparece 2009: 14).

V následujících letech nebyl zaznamenán žádný posun v jednáních o statusu Podněstří. Nicméně se podařilo dosáhnout pokroku v oblasti odsunu ruských jednotek z podněsterského teritoria. Na istanbulském summitu OBSE, konajícího se v roce 1999, se Rusko zavázalo, že do konce roku 2002 stáhne z Podněstří svá vojska. V prosinci 2002 byl termín posunut na konec roku 2003, později bylo ultimátum znovu posunuto o další rok (Herd 2005: 7).

Dalším z návrhů, na kterém se OBSE podílela, byl tzv. Kyjevský dokument, jenž byl představen konfliktním stranám v červenci 2002. Dokument navrhoval federativní uspořádání Moldavska. S návrhem ovšem nesouhlasil podněsterský lídr Smirnov. Obě strany měly odlišné představy o budoucím uspořádání a ze svých požadavků nechtěly ustoupit. Ke shodě tedy nedošlo a Kyjevský dokument se tak rozšířil řady neúspěšných návrhů na vyřešení politického statusu Podněstří (Dočekalová 2011a: 315).

V roce 2003 byl představen další ze série návrhů. Tentokrát se iniciativy chopilo Rusko a představilo tzv. Kozakovo memorandum (viz výše). OBSE se samotných jednání neúčastnila, jednání probíhala mezi Ruskem, Moldavskem a Podněstřím (OSCE 2006b: 139). OBSE nesouhlasila se zněním memoranda, několik členů organizace vyjádřilo vážné pochybnosti s některými body textu. Text sice hovořil o vytvoření federativního uspořádání Moldavska, výsledná podoba ovšem spíše připomínala konfederaci. Memorandum tak bylo pro Moldavsko i představitele OBSE nepřijatelné (Tamtéž: 139–140).

V roce 2005 došlo ke změně vyjednávacího formátu. K vyjednávání byli totiž do rolí pozorovatelů přizváni další dva aktéři – EU a USA. Pětistranný formát se tak proměnil ve formát „5+2“. Ačkoli změna vnesla optimismus v souvislosti s perspektivami vyřešení, již na konci února 2006 vyjednávání zamrzla (Aparace 2009: 21; *jamestown.org* 2012a). Jednání obnovena až o šest let později, v době irského předsednictví OBSE. Moskva i Tiraspol společnými silami brzdili vyjednávání, a březnová dublinská jednání tak skončila prakticky bezvýsledně (*jamestown.org* 2012a).

Ani následující červencová jednání ve Vídni žádný posun nepřinesla. Moskva i Tiraspol evidentně prokazovali nezájem nad změnou dosavadního statu quo. Jen dva týdny po ukončení vídeňských rozhovorů přijal Dmitrij Rogozin podněsterského lídra Jevgenije

Ševčuka v Moskvě. Při následném pomítingovém vystoupení byly vlajky Ruska a Podněstří vystaveny v rovnoprávném postavení. Toto gesto pouze dokresluje postoj Ruska k Podněstří (*jamestown.org* 2012c; *jamestown.org* 2012d).

Výrazné posuny ve vyjednávání se nedají očekávat ani v nejbližších měsících. Někteří sice vkládají naděje do současného německého předsednictví OBSE, nicméně je zde důležitý faktor, který tyto naděje nabourává. V prosinci 2016 se totiž budou v Podněstří konat volby nového prezidenta. A vzhledem k tomu, že „prezidentský boj“ je spíše „*soutěží o tom, kdo je více proruský*“ (*jamestown.org* 2016), lze v následujících měsících očekávat zvyšující se orientaci na Rusko, což výhledům k celkovému řešení podněsterského konfliktu nenahrává.

Tato podkapitola měla za cíl zanalyzovat roli OBSE, jakožto zástupce mezinárodního společenství. Dle Kolstøa mezinárodní společenství nehraje úplně pozitivní roli v řešení konfliktu mezi mateřským státem a jeho secesionistickou entitou. „*Nedostatek nasazení a odhodlání* (ze strany mezinárodního společenství, pozn. autora) *v těchto konfliktech jasně odráží nízkou prioritu, kterou Západ těmto konfliktům přikládá. To umožnilo regionálním aktérům se silnějším zájmem v konfliktu zasahovat do jeho procesu a prosazovat vlastní agendu.*“ (Kolstø 2006: 734). Tato teze se dá aplikovat i na případ Podněstří. Mezinárodní společenství bylo v době podněsterského konfliktu zaměstnáno především krizí v bývalé Jugoslávii, a navíc byl zřetelný celkový nezájem o dění v Moldavsku (Neukirch 2002: 238). OBSE se sice snaží při vyjednáváních nalézt řešení politického statusu Podněstří, a je nesporné, že i díky jejím aktivitám nedošlo k reeskalaci konfliktu a postkonfliktní fáze probíhá poklidným způsobem, nicméně je její činnost omezována několika faktory. Neúčast OBSE v mírových rozhovorech vedoucích k ukončení „horké“ fáze konfliktu ji postavilo do ne úplně výhodné pozice. Formát vyjednávání byl výhodný především pro Rusko, které se dostalo do pozice rozhodujícího aktéra v postkonfliktním vyjednávání. Navíc představitelé OBSE neprojevovali výraznou vůli na změně vyjednávacího formátu.

Ovšem dle Jana Plešinger, vedoucího pražské kanceláře OBSE, „*by si Rusko dozajista vybudovalo rozhodující pozici v řešení konfliktu i v případě, že by pozornost mezinárodního společenství byla daleko větší*“ (Rozhovor s Janem Plešingerem 2016). Navíc obecně je dle něj „*role mezinárodního společenství v zamrzlých konfliktech značně přeceňována. Neexistuje-li dobrá vůle na všech stranách, konflikt zůstane zamrzlý dlouhodobě (viz Kypr) nebo dokonce ‚rozmrzne‘ (viz Náhorní Karabach)*“ (Tamtéž).

Rusko nemá příliš zájem na změně statu quo a svou pozici ve vyjednávání dokáže náležitě využívat k prosazování svých zájmů. Problém není jen ve formátu vyjednávání, ale také v samotném institucionálním nastavení OBSE. Rozhodování v této organizaci je totiž podmíněno konsenzem všech členů, tedy i Ruska, které může využívat svého práva veta. Za těchto konstelací dokázalo Podněstří svou de facto nezávislost stabilizovat.

Ani vytvoření nového vyjednávacího formátu 5+2 nevnese do řešení konfliktu příliš mnoho nového. Brzy po zavedení formátu došlo k zablokování jednání a ani v nejbližší době se výrazné posuny ve vyjednávání o statusu Podněstří očekávat nedají. Stejně vnímá situaci i Plešinger, dle něj je v současné době pravděpodobnost posunu v řešení konfliktu na velmi nízké úrovni. *„Je to dáno slabostí současných politických reprezentací na obou březích Dněstru, konfliktem na Ukrajině, neoblomnou pozicí Ruska a uvázaností EU a USA v řešení jiných daleko urgentnějších a masivnějších záležitostí ve světě.“* (Tamtéž)

Závěr

V souvislosti s tzv. ukrajinskou krizí se pozornost médií přesunula také na jedno ne příliš známé území na evropském kontinentu – Podněstří. Politické elity tohoto regionu ležícího mezi řekou Dněstrem a Ukrajinou již před více než 25 lety vyhlásily nezávislost. Podněstří má svého prezidenta, vládu, parlament a další politické instituce, disponuje taktéž státními symboly – státní vlajkou, státním znakem či státní hymnou. Nicméně doposud jej žádný stát neuznal. Podněstří lze tedy zařadit do kategorie de facto států, tedy skupiny entit, které sice disponují vnitřní suverenitou, nicméně postrádají mezinárodní uznání. Ovšem i přes absenci mezinárodního uznání Podněstří přes dvě desetiletí vykazuje životaschopnost.

Cílem bakalářské diplomové práce bylo analyzovat faktory umožňující existenci de facto státu Podněstří. Byly využity teoretické teze Pål Kolstøa, který v článku *The Sustainability and Future of Unrecognized Quasi-States* diskutuje pět základních faktorů, které se na existenci de facto státu podílejí. Jednotlivé faktory byly aplikovány a analyzovány na příkladu Podněstří.

Samotné analýze předcházela stručná historie podněsterského území. Teritorium Podněstří procházelo odlišným vývojem než zbytek Moldavska. Podněstří, na rozdíl od Moldavska, nikdy nebylo součástí Rumunska, již od 18. století patřilo pod ruskou, respektive sovětskou správu. Po Druhé světové válce sice Podněstří se zbylým územím Moldavska tvořilo jednu svazovou republiku, nicméně i tehdy byl vývoj na obou stranách Dněstru rozdílný. Podněstří bylo průmyslovým centrem, naopak zbytek moldavského území se soustředilo především na zemědělský sektor. Na území Podněstří se navíc soustředila část sovětské armády, která zaměstnávala mnoho obyvatel Podněstří. Důsledkem tohoto rozdílného vývoje byla větší „sovětizace“ Podněstří, které si vytvořilo velmi silné vazby na sovětské mocenské centrum. V Podněstří se vytvořily vlivné mocenské elity, které se svého vlivu a privilegovaného postavení pochopitelně nechtěly vzdát.

Vyhlášení nových jazykových zákonů a stále sílící moldavské hlasy o opuštění SSSR a připojení k Rumunsku se tak v Podněstří nesetkalo s pochopením. Podněstří vyhlásilo na svém mateřském státu nezávislost a přestalo podléhat autoritě Kišiněva. Vzájemné spory vyústily až v ozbrojený konflikt, po jehož konci v červnu 1992 došlo k definitivnímu de facto odtržení Podněstří od Moldavska. Samotné příčiny konfliktu lze nalézt v rovině historické, politické i ekonomické.

Analýze jednotlivých faktorů byla vyhrazena závěrečná kapitola. První část kapitoly byla zaměřena na proces nation-buildingu v Podněstří. Tento proces byl započat na začátku 90. let 20. století, kdy se začala budovat podněsterská identita. Tato identita je specifická v několika ohledech. Je jakousi zastřešující identitou multietnického Podněstří, jehož hlavní etnické skupiny – Moldavané, Rusové a Ukrajinci – tvoří tři téměř stejně velké části. Podněsterská identita je vystavena velmi negativně, vymezuje se především proti Rumunsku. Zároveň je všudypřítomný proruský element. Specifický vztah k Rusku dokládá referendum z roku 2006, kdy se obyvatelé Podněstří drtivou většinou přihlásili k podpoře podněsterské nezávislosti s následným připojením k Rusku.

Dalším zkoumaným faktorem byla vojenská síla. Podněstří profitovalo z přítomnosti bývalé sovětské armády, která podněsterským ozbrojeným složkám poskytovala potřebné vybavení i trénink. Podněstří si vybudovalo poměrně rozsáhlé vojenské síly, kterým se s vydatnou ruskou podporou povedlo moldavské ozbrojené složky porazit. Po získání de facto nezávislosti byl v Podněstří kladen důraz na rozvoj armádních sil, a důležitost ozbrojených složek je v Podněstří zřetelná dodnes.

V další části kapitoly byla zkoumána slabost Moldavska, která se projevovala (a stále projevuje) především v ekonomické oblasti. Moldavská ekonomika se po pádu SSSR nacházela ve velmi špatném stavu, a to i v porovnání s ostatními bývalými svazovými republikami. Situace se příliš nezlepšovala ani v dalších letech a i dnes je Moldavsko nejchudší zemí Evropy. V prvních letech nezávislosti bylo navíc Moldavsko oslabováno vnitropolitickým konfliktem, který se odehrával mezi zastánci a odpůrci sjednocení s Rumunskem. Nepříznivá ekonomická situace se také odrazila na stavu armády, která nebyla schopna zabránit de facto odtržení podněsterského regionu.

Předposledním analyzovaným faktorem byla role externího patrona – Ruska. Tento faktor je pro zachování existence Podněstří naprosto zásadní. Podněstří je pro Rusko strategicky významné, udržování jeho de facto nezávislosti je pro ruskou stranu velmi výhodné. Podněstří Rusku slouží jako jakýsi nástroj nátlaku na Moldavsko, které Rusko považuje za oblast spadající do své sféry vlivu. Ruskou roli při zachování existence podněsterského de facto státu lze identifikovat ve třech hlavních rovinách. Zaprvé, účast ruské 14. armády po boku podněsterských sil v konfliktu byla klíčovým momentem v průběhu konfliktu, ruské ozbrojené síly výrazně dopomohly podněsterským silám k vítězství. Po bojích navíc část armády na území Podněstří zůstala, a i přes sliby o úplném stažení působí ruské jednotky v podněsterském regionu dodnes. Toto působení představuje

důležitý aspekt zajišťující udržování ruského vlivu v oblasti. Zadržet, Rusko podporuje Podněstří i ekonomicky, ať už přímou finanční pomocí či zvýhodněnými dodávkami zemního plynu. Tyto subvence jsou pro podněsterskou ekonomiku velmi důležité, především v současné špatné ekonomické situaci podněsterského regionu. A zatřetí, Rusko je nejdůležitějším hráčem v postkonfliktním vyjednávání. Svého postavení náležitě využívá ve svůj prospěch a úspěšně brzdí vyjednávání, která stále nevedou ke konečnému vyřešení politického statusu Podněstří.

Posledním zkoumaným faktorem byla role OBSE jakožto zástupce mezinárodního společenství. Mezinárodní společenství zpočátku nevěnovalo konfliktu pozornost. Bylo zaměstnáno především vyhocenou situací v bývalé Jugoslávii a dění v Moldavsku se tak dostalo na okraj zájmu. OBSE se sice do postkonfliktních vyjednávání zapojila již v roce 1993, nicméně její neúčast ve vyjednáváních bezprostředně po ukončení bojů se projevila na její ne úplně výhodné pozici. Vyjednávací formát byl výhodný především pro ruskou stranu, pro kterou, jak již bylo řečeno, je udržování statu quo oblasti výhodné. Je nepopíratelné, že OBSE je důležitým prvkem v postkonfliktním vyjednávání a že jejím přičiněním nedošlo k reeskalaci konfliktu, nicméně splnění důležitého cíle OBSE - vyřešení politického statusu Podněstří - je v nedohlednu.

Závěrem lze shrnout, že se všechny v textu analyzované faktory různou měrou podílejí na pokračující existenci de facto státu Podněstří. Jeden faktor ovšem ostatní poměrně výrazně převyšuje. Tím faktorem je role Ruska. Ruská angažovanost je alfou a omegou pokračující existence Podněstří, a vzhledem k tomu, že Rusko v posledních letech ještě důrazněji dokazuje, že je ochotno ve své deklarované sféře vlivu svou pozici ještě posilovat, v nejbližších letech nemůžeme očekávat nalezení shody mezi zainteresovanými stranami nad politickým statutem Podněstří.

Omezený rozsah práce nedovolil hlubší analýzu jednotlivých faktorů. Například role Ruska by si jistě zasloužila větší pozornost. Prostor k dalšímu výzkumu se taktéž otevírá v souvislosti se zvyšující se úlohou EU v oblasti. Sbližování Moldavska s EU vneslo do podněsterské problematiky novou dynamiku, v případě postupného přibližování Moldavska do evropských struktur se vyřešení statusu Podněstří stane stále více ožehavým tématem.

Literatura

Aparece, Georghe. 2009. „Settlement of the Transnistrian Conflict. Brief Description of the Negotiation Process“ *ipp.md*, (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.ipp.md/public/files/Proiecte/blacksee/eng/_Aparece___eng.pdf> (9. 4. 2016)

„Agreement on principles of a peaceful settlement of the armed conflict in the Transdniestrian region of the Republic of Moldova“ *stefanwolff.com* (online). Dostupné z: <<http://www.stefanwolff.com/files/Russian-Moldovan-Ceasefire-Agreement.pdf>> (29. 3. 2016)

Baccheli, Tozun, Barry Bartmann, Henry Srebnik (eds.). 2004. *De Facto States. Quest for Sovereignty*. London: Routledge.

Behenský, David, David, Šanc. 2010. „Podněstří – kvazistátní struktura na politické mapě Evropy“ *otik.uk.zcu.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <<https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/handle/11025/6328/Behensky.pdf?sequence=1>> (30. 3. 2016)

Berg, Eiki, Raul, Toomla. 2009. „Forms of Normalisation in the Quest for De Facto Statehood.“ *The International Spectator* 44 (4), 27–45. Dostupné z: <<http://www.tandfonline.com>> (15. 3. 2016)

„Biography of President of the Republic of Moldova Mircea Snegur, 1990–1996“ *presedinte.md*, (online). Dostupné z: <<http://www.presedinte.md/mircea-snegur>> (25. 2. 2016)

„Biography of President of the Republic of Moldova Vladimir Voronin, 2001–2009“ *presedinte.md*, (online). Dostupné z: <<http://presedinte.md/eng/biografia-presedintelui-vladimir-voronin>>

Blakkisrud, Helge, Pål Kolstø. 2011. „From Secessionist Conflict Toward a Functioning State: Processes of State- and Nation-Building in Transnistria.“ *Post-Soviet Affairs* 27 (2): 178–210. Dostupné z: <<http://www.tandfonline.com>> (13. 2. 2016)

Botan, Igor. 2009. „The negotiation process as a way to postpone the solution.“ Pp. 116–134 in Denis Matveev, Galina Selari, Elena Bobkova, Bianca Cseke (eds.). *Moldova-Transdnistria: Working Together for a Prosperous Future*. Chisinau: Publishing House.

Bowring, Bill. 2012. „The Unexpected After-Life of the ‘Soviet People’? The ‘Pridnestrovskaya Moldavskaya Respublika’ as a Political Fact and Legal Anomaly: A Case-Study“ *ssrn.com* (Pdf). Dostupné z: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1981954> (14. 3. 2016)

Buckley, Neil. 2015. „Transnistria shapes up as next Ukraine-Russia flashpoint“ *blogs.ft.com*, 3. 6. 2015 (online). Dostupné z: <<http://blogs.ft.com/the-world/2015/06/transnistria-shapes-up-as-next-ukraine-russia-flashpoint/>> (2. 4. 2016)

Burla, Mikhail, Anatol Gudim, Vladislav Kurytkin, Galina Selari. „Transnistrian Market and its Impact on Policy and Economy of the Republic of Moldova“ *library.fes.de* (Pdf). Dostupné z: <<http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/02934.pdf>> (31. 3. 2016)

Calus, Kamil. 2013. „An aided economy. The characteristics of Transnistrian economic model“ *osw.waw.pl*, 16. 5. 2013 (online). Dostupné z: <<http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2013-05-16/aided-economy-characteristics-transnistrian-economic-model>>

Caspersen, Nina. 2009. „Playing the Recognition Game: External Actors and De Facto States.“ *The International Spectator* 44 (4), 47–60. Dostupné z: <<http://www.tandfonline.com>> (15. 3. 2016)

Caspersen, Nina, Gareth, Stansfield (eds.). 2011. *Unrecognized States in the International System*. London: Routledge.

Caspersen, Nina. 2012. *Unrecognized States. The Struggle for Sovereignty in the Modern International System*. Cambridge: Polity Press.

Caspersen, Nina. 2015. „Degrees of legitimacy: Ensuring internal and external support in the absence of recognition.“ *Geoforum* 66, 184–192. Dostupné z: <<http://www.sciencedirect.com>> (16. 3. 2016)

Ciobanu, Ceslav. 2003. „Moldova: the Dniester Moldovan Republic“ *c4ss.net*, (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.c4ss.net/website/Web_site/RESEARCH/DMR_by__C_Ciobanu.pdf> (1. 4. 2016)

Chinn, Jeff, Steven, Roper. 1995. „Ethnic Mobilization and Reactive Nationalism.“ *Nationalities Papers* 23 (2): 291–325.

Chirtoaca, Nicolae. 2003. „Security Sector Reform in Moldova.“ Pp. 3–21 in Jan Trappans, Philipp Fluri (eds.). *Defence and Security Sector Governance and Reform in South East Europe*. DCAF.

Connelly, Andrew. 2014. „Transnistria: Europe’s other Crimea“ *aljazeera.com*, 14. 3. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.aljazeera.com/indepth/features/2014/03/transnistria-europe-other-crimea-2014313132814552215.html>> (13. 2. 2016)

„Constitution of the Republic of Moldova“ *presedinte.md* (online). Dostupné z: <<http://www.presedinte.md/eng/constitution>> (21. 3. 2016)

CSCE. 1993. „CSCE Mission to the Republic of Moldova“ *CSCE*, 4. 2. 1993 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.osce.org/moldova/41137?download=true>> (9. 4. 2016)

CSCE. 1993. „Report No. 13 by the CSCE Mission to Moldova“ *CSCE*, 13. 11. 1993 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.osce.org/moldova/42307?download=true>> (9. 4. 2016)

CSCE. 1994. „Transdniestrian Conflict: Origins and Main Issues“ *CSCE*, 10. 6. 1994 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.osce.org/moldova/42308>> (26. 2. 2016)

Day, Matthew. 2015. „Pro-Russian ‚republic‘ Transnistria calls up reservists as East-West tension flare“ *telegraph.co.uk*, 22. 7. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/moldova/11753765/Pro-Russian-republic-Transnistria-calls-up-reservists-as-East-West-tensions-flare.html>> (2. 4. 2016)

Dočekalová, Pavla. 2011a. „Snahy o řešení podněsterského konfliktu: role a aktivity OBSE.“ *Politologický časopis* 3, 300–323. Dostupné z: <<http://www.ceeol.com>> (19. 4. 2016)

Dočekalová, Pavla. 2011b. „Politický systém Podněsterské moldavské republiky: autoritářský režim v podmínkách de facto státu.“ *Acta Politologica* 3 (2), 145–162. Dostupné z: <<http://www.acpo.cz>> (19. 4. 2016)

Drulák, Petr. 2008. *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál.

Dyčka, Lukáš. 2015. „Současný vývoj konfliktu v Podněstří na pozadí ukrajinské krize.“ *Vojenské rozhledy* 24 (56), 38–45. Dostupné z: <<http://www.vojenskerozhledy.cz>> (2. 4. 2016)

Ehl, Martin. 2014. „Ukrajina není jediná. Větší tlak cítí i Moldavsko“ *aktuálně.cz*, 9. 3. 2014 (online). Dostupné z: <<http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/ukrajina-neni-jedina-vetsi-tlak-ruska-nyni-citi-i-moldavsko/r~0d3c8aeea5f811e3839d0025900fea04/>> (13. 2. 2016)

European Parliament. 2002. „Ad hoc Delegation to Moldova“ *European Parliament*, červen 2002 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/afet/20021007/473437EN.pdf>> (3. 4. 2016)

Frear, Thomas. 2016. „Transnistria needs more engagement, not isolation“ *neweasterneurope.com*, 19. 1. 2016 (online). Dostupné z: <<http://neweasterneurope.eu/articles-and-commentary/1865-transnistria-needs-more-engagement-not-isolation>> (8. 4. 2016)

Freedom House. „Freedom in the world: Transnistria“ *freedomhouse.org* (online). Dostupné z: <<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2009/transnistria>> (19. 4. 2016) <<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2015/transnistria>> (19. 4. 2016)

Hanne, Gottfried. 2004. „The Role and Activities of the OSCE Mission to Moldova in the Process of Transdnestrian Conflict Resolution.“ Pp. 31–51 in Arie Bloed, Rainer Hofmann, Joseph Marko, James Mayall, Marc Weller (eds.). *European Yearbook of Minority Issues*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.

Hensel, Stuart, Anatol, Gudim. 2004. „Moldova’s Economic Transition: Slow and Contradictory“ *cisr-md.org*, (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.cisr-md.org/pdf/Moldova-s%20Economic%20Transition.pdf>> (4. 4. 2016)

Herd, Greame P. 2005. „Moldova and the Dniester Region: Contested Past, Frozen Present, Speculative Futures?“ *Defence Academy of the United Kingdom*, (Pdf). Dostupné z: <<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20050513212949/http://www.da.mod.uk/CSR/C/documents/CEE/05%2807%29-GPH.pdf>> (9. 4. 2016)

„Hitler a Stalin si rozdělili Východní Evropu“ *ceskatelevize.cz*, 23. 8. 2009 (online). Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1444104-hitler-a-stalin-si-rozdelili-vychodni-evropu>> (15. 4. 2016)

Hoch, Tomáš, Vladimír Baar, Vincenc Kopeček. 2010. „Podmínky demokratizace v de facto státech: případová studie Abcházie.“ *Středoevropské politické studie* 12 (4), 285–300. Dostupné z: <<https://journals.muni.cz>> (16. 3. 2016)

Hoch, Tomáš, Kateřina, Rudincová. 2015. „Legitimization of Statehood in the De facto States: A case study of Somaliland.“ *AUC Geographica* 50 (1), 37–49. Dostupné z: <<http://www.web.natur.cuni.cz>> (15. 3. 2016)

Hoch, Tomáš. 2016. *Osobní rozhovor s Tomášem Hochem*. 6. 4. 2016.

Horák, Slavomír. 2001. „Moldavský politický vývoj v letech 1990–2001“ *euroasia.euweb.cz*, (online). Dostupné z: <http://euroasia.euweb.cz/2-2001_ve_horak.htm> (8. 4. 2016)

International Crisis Group. 2003. „Moldova: No Quick Fix“ ICG Europe Report 147. *International Crisis Group* (Pdf). Dostupné z: <<http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/moldova/147-moldova-no-quick-fix.aspx>> (15. 3. 2016)

International Crisis Group. 2004. „Moldova: Regional Tension Over Transdnjestria“ ICG Europe Report 157. *International Crisis Group* (Pdf). Dostupné z: <[http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/157_moldova_regional_tensions_over_transdnjestria.pdf](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/157_moldova_regional_tensions_over_transdnjestria.pdf)> (29. 3. 2016)

International Crisis Group. 2006. „Moldova’s Uncertain Future“ ICG Europe Report 175. *International Crisis Group* (Pdf). Dostupné z: <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/175_moldova_s_uncertain_future.pdf> (19. 4. 2016)

Jackson, Nicole. 2003. *Russian Foreign Policy and the CIS*. London: Routledge.

Jackson, Robert. 1993. *Quasi-states: Sovereignty, International Relations, and the Third World*. Cambridge: Cambridge University Press.

Jandl, Michael. 2003. „Moldova Seeks Stability Amid Mass Emigration“ *migrationpolicy.com*, 1. 12. 2003 (online). Dostupné z: <<http://www.migrationpolicy.org/article/moldova-seeks-stability-amid-mass-emigration>> (5. 4. 2016)

Jones, Gareth. 2014. „EU must ensure Moldova isn't the next Crimea, Juncker says“ *reuters.com*, 22. 3. 2014 (online). Dostupné z: <<http://uk.reuters.com/article/uk-ukraine-crisis-moldova-idUKBREA2L0JP20140322>> (26. 2. 2016)

Katchanovski, Ivan. 2006. *Cleft Countries. Regional Political Division and Cultures in Post-Soviet Ukraine and Moldova*. Stuttgart: Stuttgart-Verlag.

King, Charles. 1994. „Moldovan Identity and Politics of Pan-Romanianism.“ *Slavic Review* 53 (2): 345–368. Dostupné z: <<http://www.jstor.org>> (7. 4. 2016)

King, Charles. 2000. *The Moldovans. Romania, Russia and the Politics of Culture*. Stanford: Hoover Institution Press.

King, Charles. 2001. „Benefits of Ethnic War: Understanding Eurasia's Unrecognized States.“ *World Politics* 53 (4): 524–552. Dostupné z: <<http://www.jstor.org>> (13. 2. 2016)

Kolossov, Vladimir, O'Loughlin, John. 1999. „Pseudo-states as harbingers of a post-modern geopolitics: The example of the Trans-Dniester Moldovan Republic (TMR)“ *nuim.ie* (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.nuim.ie/staff/dpringle/igu_wpm/johno.pdf> (7. 3. 2016)

Kolstø, Pål. 2006. „The Sustainability and Future of Unrecognized Quasi-States.“ *Journal of Peace Research* 43 (6), 723–740. Dostupné z: <<http://www.jpr.sagepub.com>> (13. 2. 2016)

Kolstø, Pål, Andrei Edemsky, Natalya Kalashnikova. 1993. „Between Irredentism and Separatism.“ *Europe-Asia Studies* 45 (6), 973–1000. Dostupné z: <<http://www.jstor.org>> (7. 3. 2016)

„Конституция Приднестровской Молдавской Республики“ *president.gospmr.ru*, (online). Dostupné z: <<http://president.gospmr.ru/ru/news/konstituciya-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki>> (2. 4. 2016)

Kosienkowski, Marcin. 2013. „Is Internationally Recognised Independence the Goal of Quasi-States? The Case of Transnistria.“ Pp. 55–65 in Natalia Cwicinskaja, Piotr Oleksa (eds.). *Moldova: In Search of Its Own Place in Europe*. Bydgoszcz: Epigram.

Kucera, Joshua. 2015. „Russian Troops in Transnistria Squeezed by Ukraine and Moldova“ *eurasianet.org* (online). Dostupné z: <<http://www.eurasianet.org/node/73586>> (13. 2. 2016)

„Kyjev zrušil vojenské dohody s Rusy, zatrhl jim přístup do Podněstří“ *idnes.cz*, 21. 5. 2015 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/kyjev-rusko-vojenske-dohody-preruseni-spoluprace-fwk-/zahranicni.aspx?c=A150521_134918_zahranicni_aba> (2. 4. 2016)

Lynch, Dov. 2000. *Russian Peacekeeping Strategies in the CIS*. London: Palgrave.

Lynch, Dov. 2004. *Engaging Eurasia's Separatist States: Unresolved Conflicts and De Facto States*. Washington: United States Institute of Peace.

Mankoff, Jeffrey. 2009. *Russian Foreign Policy*. Lanham: Rowman and Littlefield Publishing.

Markedonov, Sergej. 2015. „What will change as a result of the power shift in Transnistria?“ *russia-direct.org*, 10. 12. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.russia-direct.org/opinion/what-will-change-result-power-shift-transnistria>>

„Members and Observers“ *wto.org*, (online). Dostupné z:
<https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm> (4. 4. 2016)

„Меморандум Козака“ *regnum.ru*, (online). Dostupné z:
<<http://regnum.ru/news/458547.html>> (30. 3. 2016)

„Moldova GDP per capita“ *tradingeconomics.com*, (online). Dostupné z:
<<http://www.tradingeconomics.com/moldova/gdp-per-capita>> (4. 4. 2016)

„Moldova: Overview“ *worldbank.com*, (online). Dostupné z:
<<http://www.worldbank.org/en/country/moldova/overview#1>> (5. 4. 2016)

„Montevideo Convention on the Rights and Duties of States“ *cfr.org*, (online). Dostupné z:
<<http://www.cfr.org/sovereignty/montevideo-convention-rights-duties-states/p15897>>
(8. 3. 2016)

Munteanu, Igor. 2002. „Social Multipolarity and Political Violence.“ Pp. 197–231 in Pål Kolstø (ed.). *National Integration and Violent Conflicts in Post-Soviet Societies*. Lanham: Rowman and Littlefield Publishers.

„Население Приднестровья сократилось за 2012 год почти на 4 тыс. Человек“ *noi.md*,
21. 1. 2013 (online). Dostupné z: <http://www.noi.md/ru/news_id/18174> (19. 4. 2016)

Neukirch, Claus. 2002. „Russia and the OSCE: The Influence of Interested Third and Disinterested Fourth on the Conflicts in Estonia and Moldova.“ Pp. 233–248 in Pål Kolstø (ed.). *National Integration and Violent Conflicts in Post-Soviet Societies*. Lanham: Rowman and Littlefield Publishers.

OECD. 2011. *Development in Eastern Europe and the South Caucasus*. OECD Publishing.

Oleksy, Piotr. 2015. „Transnistria: It is more complicated than you think“ *neweasterneurope.eu*, 9. 12. 2015 (online). Dostupné z: <<http://neweasterneurope.eu/articles-and-commentary/1821-transnistria-it-is-more-complicated-than-you-think>>

„Operational Group of Russia Forces in Moldova“ *globalsecurity.org*, 7. 9. 2011 (online). Dostupné z: <<http://www.globalsecurity.org/military/world/russia/ogrv-moldova.htm>> (13. 2. 2016)

OSCE. 2001. „Republic of Moldova. Parliamentary Elections 25 February 2001“ *OSCE*, 3. 4. 2001 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.osce.org/odihr/elections/moldova/14837?download=true>> (30. 3. 2016)

OSCE. 2006a. „United States Mission to the OSCE. Transnistrian Referendum“ *OSCE*, 19. 7. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.osce.org/pc/20003?download=true>> (13. 4. 2016)

OSCE. 2006b. „OSCE Yearbook 2005“ *OSCE*, (online; Pdf). Dostupné z: <<https://ifsh.de/file-CORE/documents/yearbook/english/05/osce2005pdfGesamt.pdf>> (9. 4. 2016)

OSCE. „History“ *osce.org*, (online). Dostupné z: <<http://www.osce.org/history>> (8. 4. 2016)

OSCE. „Mandate“ *osce.org* (online). Dostupné z: <<http://www.osce.org/moldova/105894>> (9. 4. 2016)

OSCE. „What we do“ *osce.org*, (online). Dostupné z: <<http://www.osce.org/what>> (8. 4. 2016)

„О Содрыжестве Независимых Государств“ *cis.minsk.by*, (online). Dostupné z: <<http://www.cis.minsk.by/page.php?id=174>> (25. 2. 2016)

Pelczynska-Nalesz, Katarzyna, Krzysztof Strachota, Maciej Falkowski. „Para-States in the Post-Soviet Area from 1991 to 2007.“ Pp. 370–387 in Bartosz Stanislawski (ed.). 2008. „Para-States, Quasi-States, and Black Spots: Perhaps Not States, But Not ,Ungoverned Territories,’ Either.“ *International Studies Review* 10 (2), 366–396. Dostupné z: <<http://www.onlinelibrary.wiley.com>> (7. 3. 2016)

Pegg, Scott. 1998. *International Society and the De Facto States*. Aldershot: Ashgate.

Piknerová, Linda. 2009. „Deviantní podoby státnosti – příklad kvazi států“ *otik.uk.zcu.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <<https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/handle/11025/6546/Piknerova.pdf?sequence=1>> (8. 3. 2016)

Plešinger, Jan. 2016. *Email rozhovor s Janem Plešingerem*. 11. 4. 2016.

Popescu, Nicu. 2006. „Democracy in Secessionism: Transnistria and Abchazia’s Domestic Policies“ *policy.hu*, (Pdf). Dostupné z: <www.policy.hu/document/200708/Popescu.pdf%26letoltes%3D1+%&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>

Popescu, Nicu. 2006. „‘Outsourcing’ de facto Statehood: Russia and the Secessionist Entities in Georgia and Moldova“ *ceps.eu*, 20. 7. 2006 (Pdf). Dostupné z: <<https://www.ceps.eu/publications/outsourcing-de-facto-statehood-russia-and-secessionist-entities-georgia-and-moldova>> (31. 3. 2016)

Popsoi, Mihai. 2015. „EU Draws Transnistria Closer to Avoid Looming Instability“ *jamestown.org*, 14. 12. 2015 (online). Dostupné z: <http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=44896&cHash=bd22c9e0591ae58fe963e01dba12f27c#.VxZFYjCLTIU> (19. 4. 2016)

Popsoi, Mihai. 2016. „Transnistria Moves Toward Russia Despite Talk of Rapprochement With Moldova“ *jamestown.org*, 5. 4. 2016 (online). Dostupné z:

<http://www.jamestown.org/single/?tx_ttnews%5Bwords%5D=8fd5893941d69d0be3f378576261ae3e&tx_ttnews%5Bany_of_the_words%5D=5%2B2&tx_ttnews%5Btt_news%5D=45279&tx_ttnews%5BbackPid%5D=7&cHash=d640eefec80d515a55e06fde1ee76f47#.Vwpe06SLTIU> (10. 4. 2016)

„Приднестровье считает, что решение Евросоюза позволило сохранить социально-экономическую стабильность в регионе“ *infotag.md*, 8. 4. 2016 (online). Dostupné z:

<<http://www.infotag.md/rebellion/221839/>> (9. 4. 2016)

Protsyk, Oleh. 2006. „Moldova’s Dilemmas in Democratizing and Reintegrating Transnistria“ *policy.hu*, (online; Pdf). Dostupné z:

<<http://www.policy.hu/protsyk/Publications/ProtsykMolDilemmaInTransnistriaApril06.pdf>> (30. 3. 2016)

Protsyk, Oleh. 2009. „Representation and Democracy in Eurasia’s Unrecognized States: The Case of Transnistria.“ *Post-Soviet Affairs* 25 (3), 257–281. Dostupné z:

<<http://www.tandfonline.com>> (3. 12. 2015)

Remešová, Olga. 2014. „O státech nestátech: Klasifikace slabé státnosti“

globalpolitics.cz, 1. 10. 2014 (online). Dostupné z:

<<http://www.globalpolitics.cz/clanky/o-statech-nestatech-klasifikace-slabe-statnosti>> (7. 3. 2016)

Riegl, Martin. 2010. „Terminologie kvazistátů.“ *Acta Politologica* 2 (1): 57–71. Dostupné z: <<http://www.acpo.cz>> (12. 3. 2016)

Riegl, Marin. 2013. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada.

„Romania/Moldova: Divided By A Common Language“ *Radio free Europe*, 21. 2. 2008 (online). Dostupné z: <<http://www.rferl.org/content/article/1079514.html>> (17. 4. 2016)

Roper, Steven D. 2004. „From frozen conflict to frozen agreement. The unrecognized state of Transnistria.“ Pp. 102–117 in Tozun Bahcheli, Barry Bartmann, Henry Srebnik (eds.). *De Facto States. Quest for Sovereignty*. London: Routledge.

Roper, Steven D. 2005. „The politicization of education: Identity formation in Moldova and Transnistria.“ *Communist and Post-Communist Studies* 38: 501–514. Dostupné z: <<http://www.sciencedirect.com>> (13. 4. 2016)

„Russia defies Moldova’s EU pact by boosting Transnistria trade“ *euractiv.com*, 3. 7. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/russia-defies-moldova-s-eu-pact-by-boosting-transnistria-trade/>> (31. 3. 2016)

Sapire, William. 1994. „On Language; The Near Abroad“ *nytimes.com*, 22. 5. 1994 (online). Dostupné z: <<http://www.nytimes.com/1994/05/22/magazine/on-language-the-near-abroad.html>> (22. 3. 2016)

Selivanova, Irina. 1995. „Chapter 4: Trans-Dniestria“ *rand.org* (online). Dostupné z: <https://www.rand.org/pubs/conf_proceedings/CF129/CF-129-chapter4.html> (24. 3. 2016)

Skvortsova, Alla. 2002. „The Cultural and Social Makeup of Moldova: A Bipolar or Dispersed Society?“ Pp. 159–196 in Pål Kolstø (ed.). *National Integration and Violent Conflict in Post-Soviet Societies*. Lanham: Rowman and Littlefield Publishers.

Socor, Vladimir. 2004. „Moldova’s Drift Toward Russia“ *jamestown.org*, 27. 5. 2004 (online). Dostupné z: <http://www.jamestown.org/single/?tx_ttnews%5Bwords%5D=8fd5893941d69d0be3f378576261ae3e&tx_ttnews%5Ball_the_words%5D=kozak%20memorandum&tx_ttnews%5Bcategories_5%5D=62&tx_ttnews%5Bpointer%5D=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=26584&tx_ttnews%5BbackPid%5D=7&cHash=1bd910acbc2a204012457caf8ea79490#.VvxXc_mLTIU>

Socor, Vladimir. 2012a. „A Failed Re-Start to 5+2 Negotiation on Transnistria“ *jamestown.org*, 8. 3. 2012 (online). Dostupné z:
<http://www.jamestown.org/single/?tx_ttnews%5Bsword%5D=8fd5893941d69d0be3f378576261ae3e&tx_ttnews%5Bany_of_the_words%5D=5%2B2&tx_ttnews%5Btt_news%5D=39113&tx_ttnews%5BbackPid%5D=7&cHash=d307a591f92bba66e4f2ede9e9f5dc21#.VwpcfHqSLTIU> (10. 4. 2016)

Socor, Vladimir. 2012b. „Dmitry Rogozin Appointed Special Presidential Representative for Transnistria“ *jamestown.org*, 23. 3. 2012 (online). Dostupné z:
<http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=39172&cHash=758b2c8f98faf1e0bf7b58a231b8da32#.VvztwaSLTIU> (31. 3. 2016)

Socor, Vladimir. 2012c. „Russia Plays Spoiler in the Most Recent 5+2 Talks“ *jamestown.org*, 1. 4. 2012 (online). Dostupné z:
<http://www.jamestown.org/single/?tx_ttnews%5Bsword%5D=8fd5893941d69d0be3f378576261ae3e&tx_ttnews%5Bany_of_the_words%5D=5%2B2&tx_ttnews%5Btt_news%5D=39713&tx_ttnews%5BbackPid%5D=7&cHash=51d9c6ea6c90bd4ff7acd7c77483adc3#.Vwpe-6SLTIU> (10. 4. 2016)

Socor, Vladimir. 2012d. „Putin Suggests Transnistrian Self-Determination, Rogozin Displays Transnistrian Flag“ *jamestown.org*, 6. 4. 2012 (online). Dostupné z:
<http://www.jamestown.org/single/?tx_ttnews%5Bsword%5D=8fd5893941d69d0be3f378576261ae3e&tx_ttnews%5Bany_of_the_words%5D=5%2B2&tx_ttnews%5Btt_news%5D=39731&tx_ttnews%5BbackPid%5D=7&cHash=7c66e67f1f7bc4d765c79a71edefc5db#.Vwpe96SLTIU> (10. 4. 2016)

Solonari, Vladimir. 2003. „The Political Economy of Moldova“ *web.worldbank.org*, (online; Pdf). Dostupné z:
<<http://web.worldbank.org/archive/website00504/WEB/PDF/SOLONA-6.PDF>> (4. 4. 2016)

Strmiska, Maxmilián. 2000. „Moldavský multipartismus. Poznámka k interpretaci utváření moldavského systému politických stran“ *cepsr.com*, (online). Dostupné z: <<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=135>>

Toal, Gerard, John, O'Loughlin. 2014. „How people in South Ossetia, Abkhazia and Transnistria feel about annexation by Russia?“ *washingtonpost.com*, 20. 3. 2014 (online). Dostupné z: <<https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2014/03/20/how-people-in-south-ossetia-abkhazia-and-transnistria-feel-about-annexation-by-russia/>> (13. 4. 2016)

Todoroiu, Theodor. 2011. „The European Union, Russia, and the Future of Transnistrian Frozen Conflict.“ *East European Politics and Societies* 26 (1), 135–161. Dostupné z: <<http://www.eepsagepub.com>> (15. 3. 2016)

„Transnistria (part of Moldova). Independence Referendum, 2006“ *electoralgeography.com*, (online). Dostupné z: <<http://www.electoralgeography.com/en/countries/t/transnistria/2006-independence-referendum-transnistria.html>> (13. 4. 2016)

„Transnistrian leader Shevchuk says he wants a ‚civilised divorce‘ with Moldova“ *euronews.com*, 7. 6. 2014 (video). Dostupné z: <<http://www.euronews.com/2014/06/07/interview-transnistrian-president-shevchuk-says-he-wants-a-civilised-divorce-/>> (3. 4. 2016)

Troebst, Stefan. 2004. „The Transdnestrian Moldovan Republic: From Conflict-Driven State-Building to State-Driven Nation-Building.“ Pp. 5–30 in Arie Bloed, Rainer Hofmann, Joseph Marko, James Mayall, Marc Weller (eds.). *European Yearbook of Minority Issues*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.

Vdovii, Lina, Mircea Opris, Adrian Mogos. „Transnistria – Europe’s hub of smuggling and trafficking“ *investigatii.md*, (online). Dostupné z: <<http://www.investigatii.md/eng/index.php?art=221>> (3. 4. 2016)

Wagemakers, Joris. 2014. „National Identity in Transnistria“ *geopolitica.ru*, 8. 8. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.geopolitica.ru/en/article/national-identity-transnistria#.Vw2QrqSLTIU>> (12. 4. 2016)

Walker, Edward W. 2014. „Transnistria: A bridge too far for the Kremlin?“ *eurasiangeopolitics.com*, 3. 7. 2014 (online). Dostupné z: <<http://eurasiangeopolitics.com/2014/07/03/transnistria-a-bridge-too-far-for-the-kremlin/>>

Waters, Trevor. 1998. „The Republic of Moldova. Armed Forces and Military Doctrine“ *Defence Academy of the United Kingdom*, (Pdf). Dostupné z: <<http://www.da.mod.uk/Research-Publications/category/68/the-republic-of-moldova-armed-forces-a-military-doctrine-introduction-and-background-military-political-developments-1506>> (5. 4. 2016)

Wolff, Stefan. 2010. „A resolvable frozen conflict? The domestic and international politics of self-determination in Moldova and Transnistria“ *stefanwolff.com* (Pdf). Dostupné z: <<http://www.stefanwolff.com/files/A%20resolvable%20frozen%20conflict.pdf>> (15. 3. 2016)

Wolff, Stefan. 2012. „The Transnistrian Issue: Moving Beyond the Status-quo“ *gov.uk* (Pdf). Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/224472/evidence-stefan-wolff-the-transnistrian-issue.pdf> (8. 4. 2016)

World Bank. 1994. *Moldova: Moving to a Market Economy*. Washington, D.C.: World Bank.

World Bank. 2011. *Migration and Remittances Factbook 2011*. Washington D.C.: World Bank.

Přílohy

Příloha č. 1: Mapa Moldavska vč. Podněstří

Zdroj: *offiziere.ch* – Security Policy, Armed Forces, Media
<http://www.offiziere.ch/wp-content/uploads/moldova-001.png>

Пříloha č. 2: Státní vlajka Podněstří

Zdroj: Государственный флаг, <http://gov-pmr.org/flag>

Пříloha č. 3: Státní znak Podněstří

Zdroj: Государственный герб, <http://gov-pmr.org/emblem>

Abstrakt

Tato bakalářská diplomová práce analyzuje faktory umožňující existenci de facto státu Podněstří. Jsou využity teoretické teze Pála Kolstøa, který v článku *The Sustainability and Future of Unrecognized Quasi-States* stanovil pět faktorů, jež se na existenci de facto státu podílejí. Postupně jsou jednotlivé faktory na příkladu Podněstří analyzovány. Nejprve je analyzován podněsterský nation-building, poté vojenská síla Podněstří, dále slabost mateřského státu – Moldavska a role externího patrona – Ruska. Posledním zkoumaným faktorem je role OBSE jakožto zástupce mezinárodního společenství.

Klíčová slova: de facto stát, Podněstří, Moldavsko, podněsterský konflikt, Rusko, OBSE, podněsterská identita

Abstract

This bachelor thesis analyzes the factors enabling the existence of the de facto state Transnistria. It uses theoretical theses of Pål Kolstø who in his article *The Sustainability and Future of Unrecognized Quasi-States* postulates five factors which constitute the existence of de facto state. The individual factors are analyzed on the example of Transnistria. First, the Transnistrian nation-building, its military power, the weakness of the parent state – Moldova –, and the role of the external patron – Russia – are analyzed. The last factor analyzed is the role of the OSCE as a representative of the international community.

Key words: de facto state, Transnistria, Moldova, Transnistrian conflict, Russia, OSCE, Transnistrian identity